

Mokslo Lietuva

Leidžiamas nuo 1989 m., du kartus per mėnesį

Nr. 10 (675)

SUSITIKSIME SAJŪDŽIO SUSIKŪRIMO DIENĄ

Sajūdžio susikūrimo dieną, birželio 3-iąją, kviečiame į mitingą prie Seimo „UŽ – prigimtinei šeimai, tautines tradicines vertybes, Konstitucijai!“.

„Prieš 33 metus, birželio 3 dieną, buvo įteigta 35 žmonių Sajūdžio iniciatyvinė grupė, kurios susikūrimas ir tapo oficialia Lietuvos Sajūdžio pradžia. Tuomet tauta pakilo ir susitelkė kovoti dėl savo laisvės, savo tautiškumo, savo kalbos, istorijos ir tradicijų. Akivaizdu, kad šiandien Lietuvai ir vėl reikia naujo sąjūdžio. Tuomet kovojome vardan šalies laisvės ir nepriklausomybės nuo Sovietų okupacijos. Šiandien vėl turime telktis ir pakilti naujam vertybiniam sąjūdžiui už prigimtinei šeimai, Konstitucijai, tautines, tradicines vertybes, lietuvių kalbą, istorinę atmintį, žodžio laisvę ir jų išsaugojimą, – skelbiama Centro partijos–Tautininkų pareiškimu. – Dabartinė valdžia veikia priešingai žmonių valiai, jie stumia įstatymus, kuriems nepritaria absoliuti dauguma Lietuvos žmonių. Tai daro sąmoningai, tyčia, mėgdamiesi savo įgaliojimais ir žinojimu, kad iki kitų rinkimų niekas negali jų atšaukti iš Seimo. Tačiau Konstitucijoje parašyta, kad valstybę kuria tauta ir tautos valia yra svarbiausia. Lietuvos žmonės jau pakilo. Matėme visuotinį tautos susirinkimą „Didžiajame šeimos gynimo marše“, privalome ir toliau

kelti bei telkti žmones. Todėl birželio 3-iąją kviečiame visus, kurie nepritaria dabartinės valdžios ideologijai, į mitingą prie Seimo „UŽ – prigimtinei šeimai, tautines tradicines vertybes, Konstitucijai! Oficialiai kreipėmės į Vilniaus miesto savivaldybės administraciją ir pateikėme prašymą išduoti leidimą mitingui prie Seimo, kuris įvyks birželio 3 d., 18 val.“

„Mitingo „UŽ – prigimtinei šeimai, tautines tradicines vertybes, Konstitucijai!“ metu pasisakys iškilūs Lietuvos žmonės: istorikai, filosofai, žurnalistai, visuomenininkai, mokslininkai. Skambės Sajūdžio laikų dainos, mitingo dalyvių vardu bus paskelbtas mitingo organizatorių pareiškimas valdžiai ir kreipimasis į Lietuvos žmones“, – sako mitingą organizuojančios Centro partijos–Tautininkų pirmininkas N. Puteikis.

„Tuomet, prieš 33 metus, prasidedant Sąjūdžiui, nejautėme baimės. Buvo tik džiaugsmas ir pakili nuotaika, nes pasirinkome teisingą, prasmingą kelią, kuriuo norėjome eiti, kuriuo norėjo eiti Lietuva. Kvietėme, ragino žmones telktis ir vienyti bendram tikslui. Ir mums pavyko. Pavyko todėl, kad sugebėjome išlaisvinti žmones iš baimės jausmo. Kiekvienas, kuris tuomet prisidėjo prie Sąjūdžio, veikė ne todėl, kad buvo gavęs kažkokius nurodymus, o jungėsi

vedinas sielos šauksmo. Džiaugiuosi, kad man teko garbė būti vienu iš Sąjūdžio iniciatorių. Kaip tada, taip ir šiandien man yra akivaizdu, kad Lietuvai ir vėl reikia naujo pakilimo, naujojo Sąjūdžio. Turime ir vėl telktis ir išreikšti vieningą palaikymą svarbiausioms Konstitucijoje įtvirtintoms mūsų vertybėms: prigimtinei šeimai, tautiškumui, kalbai, istorinei atminčiai. Būtinai dalyvausiu šiame mitinge ir kviečiu visus, kuriems svarbios konstitucinės vertybės, prisijungti ir dalyvauti šiame susitelkime“, – kviečia vienas iš Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio iniciatyvinės grupės narių Gintaras Songaila.

„Džiaugiamės, kad palaikymą mūsų mitingui „UŽ – prigimtinei šeimai, tautines tradicines vertybes, Konstitucijai!“ išreiškė ir garsi dainininkė Eurika Masytė, kurios daina „Laisvė“, sukurta pagal poeto Justino Marcinkevičiaus eiles, tapo neformaliu Lietuvos Sąjūdžio ir Atgimimo himnu, kurią tuomet dainavo ir iki šiol atsimena visa Lietuva. Ši E. Masytės atliekama daina skambės ir mūsų mitinge prie Seimo. Tikiu, kad ši daina šiandien ir vėl įkvėps Lietuvos žmones pakilti ir susitelkti bendram tikslui – stovėti už savo vertybes, kaip tuomet stovėjome už savo laisvę“, – sako K. Krivickas.

Lietuvos mokslininkų sąjungos atstovas Lietuvos žaliajame aljanse – doc. dr. Justinas Rimas

ŠIAME NUMERYJE

Mokslininko pozicija dabartiniame Seime ● 1, 2 p.

Didžiojo šeimos gynimo maršo pamokos ● 3 p.

Lietuvos Respublikos Seimo pranešimai ● 3, 5 p.

Kaip vertinti Vyriausybės ataskaitą? ● 4, 5 p.

Ar gali kitos valstybės ambasadorius nurodinėti valstybei, į kurią jis yra paskirtas? ● 6 p.

Universitetai vis labiau atsiveria visuomenei ● 7 p.

Baigiame pasakojimą apie akad. Algimantą Grigelį ● 8 p.

Danielius ir Veronika Alseikos – Marijos Gimbutienės tėvai ● 9, 10 p.

Lietuvos mokslininkų sąjungoje ● 10 p.

Nauja prof. Vytauto Sirvydžio knyga ● 10, 11 p.

Prisiminkime išėjusius ● 12 p.

MOKSLININKO POZICIJA SEIME

Dr. Stasio Tumėno atsakymai į Nerijaus Brazausko klausimus

Nerijus Brazauskas: Seime tęsiasi įprastinė pavasario sesija, kurią, mano galva, geriausiai apibūdintų žodžiai: „chaosas“, „sutrikimas“, „blaškymasis“. Valdančioji dauguma mėgina suvaldyti pandemijos šuolius, vakcinavimo iššūkius, tesėti rinkėjams duotus pažadus, suderinti ideologiškai nesuderinamus dalykus. Ką šioje situacijoje daro opozicija, kuri turėtų siūlyti alternatyvius sprendimus ir stabilizuoti situaciją, atsižvelgiant į valstybės ir piliečių interesus?

Stasys Tumėnas: Opozicija tą chaosą mato ir girdi. Kuo toliau, tuo akivaizdžiau Lietuvos gyventojai mato, kad ne toks jau blogas „kipšas“ buvo ministras Aurelijus Veryga, kuris nesiblaškydamas, nuosekliai bandė (su)valdyti nelengvą pandemiją. Tą jis daro ir dabar, bet jau tik kaip komentatorius, atribotas nuo sprendimų priėmimo, tą patį sako ir buvęs premjeras Saulius Skvernelis, Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos (LVŽS) lyderis Ramūnas Karbauskis. Negali opozicija tylėti, kai mato tiek chaoso, nesutarimo, kai akivaizdu, kad

nekokliuoja Sveikatos, Švietimo, mokslo ir sporto, Kultūros ministerijos skirtingos pozicijos. Tad ir girdime iš skirtingų ministrų kartais visai priešingą situacijų vertinimą ir nevienodą pandemijos valdymo kelią. Opozicija siūlo konstruktyvius sprendimus, tačiau kol kas mūsų negirdi.

N. B.: Seimas, pasinaudodamas politinėmis galiomis, įstatymo nuostatomis, sėkmingai iš pareigų atleido Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimų centro (LGGRTC) generalinį direktorių dr. Adą Jakubauską. Aktyviai dalyvavote naujojo vadovo dr. Arūno Bubnio skyrimo procedūroje. Ar normalu, kad į tokias pareigas žmogus eina ne savo noru? Ar ilgaitis LGGRTC politizavimas nėra priežastis, kad kvalifikuoti asmenys bijo kandidatuoti į vadovo pareigas?

S. T.: Aišku, kad nenormalu. Aš nieko neturiu prieš naująjį vadovą, kompetentingą istoriką mokslininką A. Bubnį, bet žmogus pats atsakingai iš Seimo tribūnos pasakė, kad jis nelabai siekia šių pareigų, eina „paprastai“. O svarbiausia – jo akys nedega

ryžtu pagaliau išspręsti besitęsiančias Centro problemas. Tikiu, kad vadovui pasiseks atspirti politikos senųjų vilkų spaudimui, gal pagaliau bus rasta ta skirtis, kas yra Lietuvos istorija, kas yra Lietuvos politikos istorija, ir bus rastos jungtys. Manau, kad naujasis vadovas permainų sieks neskubėdamas, apgalvodamas, nes nenorės kartoti prof. A. Jakubausko klaidos siekti kardinalios kaitos Centre, nepadirbus ir pusmečio. Juk A. Jakubauskas taip ir nesuprato, už ką buvo atleistas. Įdomiausia, kad jis nebuvo tik LVŽS remtas. Skiriant žinomą mokslininką į pareigas, jį parėmė didžioji Seimo dauguma. Ir kaip čia neprisiminsi kaimynės močiutės žodžių, kad „politika, vaikelis, ne muzika“.

N. B.: Seimas suteikė teisę patobulinti Jūsų ir komandos parengtą Konstitucinio Teismo įstatymo Nr. I-67 4 straipsnio 2 dalies pakeitimo įstatymo projektą. Kodėl dabartinis Seimas neišdrįso įsipareigoti per konkretų terminą paskirti Konstitucinio Teismo teisėjus?

■ Nukelta į 2 p.

MOKSLININKO POZICIJA SEIME

Dr. Stasio Tumėno atsakymai į Nerijaus Brazausko klausimus

■ Atkelta iš 1 p.

S. T.: Todėl, kad pasitvirtino prof. E. Kūrio žodžiai, kad „<...> Dangaus karalystė ateis greičiau, nei įvyks Konstitucinio Teismo teisėjų rotacija“. Čia kiek šaržuoju. Įdomiausia, kad Seime būna daug atvejų, kai asmuo į naujas pareigas skiriamas vos ne skubos tvarka, o kartais tai tęsiasi metų metais (pvz., Konstitucinio Teismo teisėjų atvejis, Lietuvos Respublikos Seimo kanclerio rinkimai). Konstitucinio Teismo įstatymo 4 straipsnio 2 dalies pakeitimo rengimas buvo gera pamoka visai komandai. Atsakymas galvojantiems, kad čia Kultūros komiteto narys lenda ne į savo lauką. Rengdami pataisą dėl Konstitucinio Teismo teisėjų skyrimo terminų atsiradimo, rėmėmės autoritetingų teisės mokslininkų profesorių E. Kūrio, E. Šileikio, V. Nekrošiaus, T. Birmontienės ir kitų straipsniais, komentarais. Taigi čia nebuvo mūsų atsitiktinis įstatymo pataisos teikimas. Kadangi teikimas vyko opozicinės darbotvarkės metu, neblogas rezultatas, kad jis neatmestas, o leista projektą tobulinti. Tai pagal Statutą galima daryti po 6 mėnesių. O jei kas pasiūlys, kaip kitaip išspręsti užsitęsusių problemą, tarsimės.

N. B.: Kokias rinkėjų problemas sprendėte pastaraisiais mėnesiais? Kaip sekėsi

Seimo narys doc. dr. Stasys Tumėnas

bendrauti su rinkėjais nuotoliniu būdu?

S. T.: Kol kas tiesioginio bendravimo vengiame, bet dažniau kalbamės elektroninėje erdvėje. Toks bendravimas kelia problemų abiem pusėms, nes dažnai žmonės ateina pas Seimo narį pasiguosti, pasikalbėti, neradę pagalbos seniūnijoje, savivaldybėje, net teismuose. Kartais rinkėjai pasufleruoja ir įstatymų pataisų reikalingumą: dėl daugiabučių namų besitęsiančių problemų, dėl gyvenimo laiko Lietuvoje skaičiavimo. Kurioziška, kad mamai, atvykusiai iš Ukrainos gyventi į Šiaulius, skaičiuojamas visas pra-

gyventas laikas, o jos sūnui – tik 50 proc., tarsi tu tik dieną gyveni Šiauliuose, o naktį išskrendi į kitą šalį. Lietuvos kariuomenėje tarnaujantys Šiaulių vaikinai iškėlė problemą, kad jiems, važinėjantiems kasdien į tarnybą prie Radviliškio, nemokami kelionpinigiai, nes jie tarnybą pradėjo eiti 2017 m., o mokama tik nuo 2018 m.. Taigi susidarė situacija, kad kariuomenės jaunimas, kaip sovietinėje armijoje, tik atvirščiai, pasišapo iš metais vyresnių kolegų, diskriminuojamų nelabai logišku įstatymo punktu. Tokias problemas keliu ir bandau spręsti.

N. B.: Seime pristatėte savo parengtą nutarimo projektą, kuriuo siūlote paskelbti 2022 metus Pranciškaus Skorinos metais. Projektui po pateikimo pritarta, jau įvyko ir svarstymas, ir priėmimas. Kodėl Pranciškaus Skorinos asmenybė, darbai, paveldas ir įamžinimas yra svarbūs XXI a. Lietuvai? Ir dar – atmintinų metų skelbimas, mano manymu, tapo tarsi pageidavimų koncertu, devaluojančiu pačių idėjų. Ką čia reikėtų keisti?

S. T.: Taip, mano komanda padirbėjo, kad 2022-ieji būtų paskelbti Pranciškaus Skorinos metais. Ši XVI amžiaus asmenybė svarbi visai Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istorijai, žinoma Čekijoje, Baltarusijoje

(Gudijoje). 1522 m. Vilniuje jis įsteigė pirmąją spaustuvę ir išleido pirmąją Lietuvos teritorijoje knygą. Buvo žinomas vertėjas, mokslininkas, leidėjas, spaustuvininkas. Šios asmenybės priminimas, aktualizavimas yra ir solidarumo su Baltarusija, siekiančia demokratiškesnių procesų, ženklas, nes kaimynų valstybėje Skorina yra kanoninė asmenybė, demokratijos, istoriškumo ženklas. Beje, pats Pranciškus Skorina pagal kilmę save vadino rusėnu, o pagal valstybę – lietuviu.

Na, o antroji klausimo dalis – diskusinė. Taip, naujoji Lietuvos Respublikos Seimo vadovybė gal dėl nepatyrimo vieną dieną teikia svarstyti net 11 projektų dėl metų paskelbimo. Tai yra strateginė klaida. Pastebėjau, kad kolegos, pamatę, kad pristatomas koks naujas metų paskelbimo projektas, skuba pripuolamai teikti savo siūlymus. Tokios teisės neatimsi, bet, matyt, reikėtų gerai apgalvoti. Pavyzdžiui, praeitą kadenciją, prieš paskelbdami 2019 metus Pasaulio lietuvių metais, kaip ir dabar, tam rengėmės keletą mėnesių, kaupėme informaciją, rinkome argumentus. Pasaulio lietuvių metai pasiteisino, tikiuos, kad ir Pranciškaus Skorinos metai, primenantys 500 metų įvykius, taip pat įsimins ir bus naudingi visuomenei. (Pabaiga – kitame numeryje) ■

SVARSTOME METODOLOGINES POLITIKOS PROBLEMAS

MOKSLU PAGRĮSTOS POLITIKOS PRINCIPAI

Prof. dr. Leonidas Sakalauskas

Įvadas

Politika – tai bendro žmonių gyvenimo ir organizavimo veikla. Pasirinkta politika atskiroje veiklos srityje apibrėžia tos veiklos kryptis. Be abejo, dabartinis pasaulis yra konkurencingas, todėl daugiausia galimybių išlikti turi tik veikla, kuri yra sąmoninga, siekianti pasirinktų tikslų.

„Įrodymais pagrįsta politika“ (angl. *Evidence-Based Policy*) ir jos principai vis plačiau taikomi Europos valstybėse. Lietuvių kalba ši politika dažnai pavadinama „moksliškai pagrįsta politika“ (MPP). Pagrindinis metodologinis principas, naudojamas plėtojant MPP, yra mokslinių tyrimų, patvirtinančių, kurios programos ar priemonės gali būti taikomos, siekiant geriausių rezultatų, atlikimas ir panaudojimas. Taigi, pagrindinis kriterijus, renkantis tam tikrą reguliavimo priemonių rinkinį, yra mokslinė faktų analizė, o ne asmeninė valstybės politinių ar visuomeninių veikėjų patirtis, įsitikinimai, ideologijos ar politinės konjunktūros pa-

svarstymai. Pastaruoju atveju žmonių veikla gali tapti nesąmoninga, o tai, savo ruožtu, gali turėti pragaištingų padarinių.

Politikos gyvavimo ciklas

Įrodymais pagrįstos politikos formavimą galima apibrėžti kaip metodologiją ar metodą, padedantį priimti sprendimus dėl politikos priemonių, metodų ir įrankių. Šis požiūris taip pat padeda derinti praktinę patirtį ir ekspertų nuomonę su geriausiais turimais bešališkų mokslinių tyrimų duomenimis.

Politikos gyvavimo ciklas paprastai apima kelis etapus, tai:

- 1) politikos būtinumo pagrindimas;
- 2) tikslų, uždavinių, metrikos, laukiamų rezultatų ir pan. nustatymas;
- 3) galimo politikos poveikio vertinimas;
- 4) politikos įgyvendinimas ir lygiagretus jos veikimo stebėjimas;

- 5) grįžtamojo ryšio organizavimas;
- 6) įgyvendinamos politikos veiksmingumo vertinimas.

Pradiniame „problemų nustatymo“ etape svarbu išskirti dalyvaujančias ar suinteresuotas šalis, įvardinti priežastis ir pagrindinius veiksnius, sukėlusius problemas. Šiame etape kryptingai kaupiami moksliniai įrodymai, patvirtinantys esamų problemų mastą, politikos kūrėjams ir sprendimų priėmėjams perteikiant sprendimo svarbą (atliktų mokslinių tyrimų, bandomųjų projektų ir eksperimentų rezultatai, mokslinės literatūros analitinės apžvalgos, statistiniai stebėjimų duomenys ir kt.). Daug naudingos informacijos gali suteikti konsultacijos su suinteresuotosiomis šalimis, įskaitant pilietinės visuomenės atstovus, balsavimo internetu rezultatus, apklausas ir kitus viešosios nuomonės tyrimus, tikslinių grupių rezultatus, praktinę sprendimų priėmę

patirtį, atskirų ekspertų ir pareigūnų nuomones, net nuojautą. Nors, pasak daugybės tyrėjų, tokie duomenys jokių būdu negali būti „įrodymai“ net plačiaja šio žodžio prasme, vis dėlto jie gali papildyti informaciją, leidžiančią politikos priemonių kūrėjams geriau suprasti tikrąją situaciją. Pastarosios informacijos vertė yra ta, kad ji padeda reguliavimo priemonių kūrėjams geriau suprasti piliečių pasaulėžiūrą ir vertybines nuostatas, jų veiksmų motyvus.

MPP paprastai yra kuriama, remiantis teoriniu modeliu, leidžiančiu ją pagrįsti ir nustatyti jos tikslus, uždavinius, laukiamus rezultatus ir pan. Šiame etape turi būti atsakyta į klausimus, kodėl pasirinkta politika ar strategija bus efektyvi ir kur ji veda, apsvairstant tiek tiesioginį, tiek ir netiesioginį jos poveikį. Naudojamas teorinis modelis gali imituoti hipotetinius scenarijus, kurie nebūtinai turi įvykti, parodant, kaip konkretūs tikslai skirsis įgyvendinant naują politiką, lyginant su galimomis jos alternatyvomis.

Kitame analizės etape reikia palyginti tikėtinius politikos įgyvendinimo rezultatus ir jos įgyvendinimo išlaidas, įvertinant grynąjį išlošimą kelių scenarijų atveju. Pasirinktų reguliavimo priemonių ir priemonių įgyvendinimo nauda turėtų būti didesnė už jų įgyvendinimo išlaidas. Galima rizika taip pat turi būti numatyta iš anksto. Pavyzdžiui, rengiant krizių suvaldymo politiką, būtina remtis principu, kad nuostoliai dėl priemonių, skirtų krizei suvaldyti, nebūtų didesni nei pačios krizės sukelti padariniai. Tuo pat metu galimo politikos poveikio vertinimo

REDAKTORIAUS KOMENTARAS

Į VINGIO PARKĄ – ATSIIMTI VALSTYBĘ

Jonas Jasaitis

2. Tauta kyla prieš antikonstitucinius valdančiųjų veiksmus

Mums – Lietuvos pilietinei tautai, Vingio parkas iki šiol yra ne apsišaukėlių „elito“ pramogų, o Laisvės kovų istorijos vieta. Čia mes subrendome, kaip pasiryžę ir pasirengę atkurti savo valstybę. Tada mus vadino „buržuazinių nacionalistų“ atplaišomis ir jų suklaidintais asmenimis, rėkė, kad mes skaldome „tarybinės liaudies“ vienybę. Tada, prieš daugiau kaip trisdešimt metų, sužinojė apie rengiamus mitingus, režimo šalininkai brovėsi į jų organizatorių namus, gąsdino visokiomis baudmėmis, liepė pasirašyti, kad nedalyvaus.

Tikiu, kad dar yra neužmiršusių, kaip tada buvo šantažuojamas Antanas Terleckas, Nijolė Sadūnaitė, Petras Cidzikas ir kiti tautos Atgimimo lyderiai, kaip virš susirinkusiųjų į parką galvų, bandydamas juos išgąsdinti ir sutrukdyti mitingą, plerpė karinis sraigtasparnis, vėliau primėtęs raudonų lapelių su ta pačia, visiems įgrisusia sovietine demagogija. Juose buvo aiškinama, kaip „suklestėjo tarybinė Lietuva“, aišku, nė žodžiu neužsimenant apie išžudytus, išstremtus ir išblaškytus šimtus tūkstančių žmonių. Mūsų laisvės kova buvo vadinama banditizmu, aiškinant, kiek žuvo „tarybinių“ aktyvistų. Ir dabar mus bando įtikinti, kad nedera vertinti milžinišką tautos nuostolių, o reikia apsiriboti kalbėjimu tik apie žydų tautą ištikusią Holokausto tragediją. Maža to, bandoma įtikinti ne tik mus, bet ir likusį pasaulį, kad dėl jos net esame kalti, nutylint, kad mūsų valstybė iki tol jau buvo sunaikinta du kartus – sovietų ir nacių okupacinių režimų pajėgomis. Dar ne visi pamiršo: „Viens raudonas, kaip šėtonas, kitas rudas kaip šuva...“

Kaip čia atsitiko, kad tenka matyti tiek daug, švelniai tariant, keistų sutapimų? Vėl keisti propagandistai nuolat kala, kad privalome sparčiai keistis taip, kaip tai neva daroma Vakaruose: privalome keisti šeimos sampratą, „modernizuoti“ savo gimtąją kalbą, kišant į ją svetimžodžius net tada, kai turime visiškai tą patį reiškiančius savosios kalbos žodžius, net niekinant tai, ką tauta sugebėjo išaugoti sovietmečiu.

Valstybė turi savo Konstituciją ir tik tauta pati gali ją keisti. Jokie fariziejai „ekspertai“ neturi teisės aiškinti, kaip neva reikia ją suprasti ir taikyti. Konstitucija yra parašyta taip, kad piliečiai vienodai suprastų jos turinį, todėl jokios „novatoriškos“ traktuotės nereikalingos ir negalimos. Jokie kitos valstybės įstatymai negali būti viršesni už tai, kas įrašyta mūsų valstybės Konstitucijoje.

Kiekviena valstybė tiek visų savo piliečių, tiek ir atvykėlių pavardes bei vardus jiems išduodamuose dokumentuose užrašo taip, kaip nustatyta jos įstatymuose – tos šalies valstybine kalba, o ne, pavyzdžiui, pagal atvykėlio pageidavimą. Didžiausiame tautų susibūrimo – Jungtinės Amerikos Valstijose – vardai ir pavardės rašomos anglų kalbos abėcėlės raidėmis. Dėl to niekam nekyla jokių sunkumų, niekas nesijaučia skriaudžiamas arba diskriminuojamas. Kadangi šiandieninis pasaulis darosi vis judresnis, modernioji kompiuterinė technika sukūrė galimybę visus asmenvardžius įrašyti bet kurios tautos abėcėlės rašmenimis, nesvarbu, ar tai būtų arabiški ar kiniški, kirilica ar lotyniški.

Toks įrašas, asmeniui pageidaujant, jei tai numato tos valstybės įstatymai, įdedamas antrajame paso puslapyje ar kitoje įstatymais reglamentuotoje asmens tapatybės dokumento vietoje. Mes, lietuviai, turime ir puikiausią latvių – mūsų etninių kaimynų baltų, jau seniai naudojamą pavyzdį, todėl jokio „svetimo dviračio“ čia išradinėti nereikia. Daugiau baltų kalbų šių dienų pasaulyje nėra. Daugiau kaip 60 tūkst. Lietuvos piliečių jau yra pritarę tokiai asmens dokumentų tvarkymo metodikai. Niekas šios jų valios nėra paneigęs. Todėl Seimui neseniai įteiktas pasiūlymas įvesti bene pusantro šimto rašmenų, kurių nėra Valstybinės kalbos abėcėlėje, yra niekinis, pažeidžiantis mūsų valstybės Konstituciją. Ir minėto pasiūlymo autoriai visa tai puikiai žino. Jie teikia tokius antikonstitucinius pasiūlymus tik vieninteliu tikslu – išsiaiškinti, ar tauta pastebės kėsinimąsi į valstybinę kalbą, ar tie tarnautojai, kurių pareiga apginti valstybinę kalbą nuo bet kokio pasikėsinimo, šią pareigą vykdys.

Tik valstybine kalba rašomi ir vietovardžiai, vietovių ir gatvių bei įstaigų pavadinimai. Niekas neturi teisės naudoti vietovardžio ar įstaigos pavadinimo, užrašyto ne valstybine kalba, bet, pavyzdžiui, išversto iš toje vietovėje gyvenančios etninės grupės buitėje vartojamos kalbos. Todėl tai, ką bando prakišti į mūsų teisę dabartinę teisingumo ministrė, yra absoliučiai nepriimtina. Vietovardžiai – neverčiami. Įvairios valstybės, atsižvelgdamos į savo tradicijas, kitos valstybės vietovardžius neretai užrašo savaip, tačiau tai nepareigoja šių įrašų naudoti kitų tautų dokumentuose.

Valstybės teritorija yra vientisa, todėl jokių „tautinių mažumų“ regionų kurti nėra jokio poreikio, nebent norėtume pakenkti savo valstybei. Lietuvoje nėra jokių tautinių mažumų. Absoliuti dauguma Lietuvos piliečių – lenkų tautybei save priskiriančių asmenų gimė ne Lenkijoje, o Lietuvoje, kuri ir yra nuolatinė jų gyvenamoji vieta. Ir tol, kol jie gyvena Lietuvoje, kol jie patys iš jos neišvyko ir neatsisakė Lietuvos pilietybės, ši tvarka jiems yra privaloma. Lygiai taip, kai netoleruojamas aiškinimas, kad „Dievas lietuviškai nesupranta“. Ir ši tvarka jokiū būdu netrukdo tautinėms grupėms puoselėti savo bazinės tautos tradicijų ir jų laikytis.

Nereikia manipuliuoti aiškinimais, kad štai Lenkijoje, lietuvių apgyventose vietovėse neseniai atsirado lentelės su lietuviškais, lietuvių kalbos abėcėlės raidėmis užrašytais pavadinimais. Puikiai žinoma, kada ir kokiomis aplinkybėmis Punksas, Seinai ar Suvalkai buvo priskirti Lenkijai – karine jėga sulaužius pačios Lenkijos pasirašytas sutartis. Tačiau dabar šios vietovės oficialiai priskirtos Lenkijai ir jokios derybos dėl jų grąžinimo Lietuvai nevyksta. Beje, oficialiuose Lenkijos dokumentuose tie neseniai pasirodę lietuviški vietovių pavadinimai niekur kitur ir nevartojami. Juos geriausiai atveju galima laikyti tik daliniu pripažinimu, kad šios lietuvių etninės žemės nuo Lietuvos buvo atplėštos. O Lietuva jokių lenkų tautos etninių žemių niekada nėra pasisavinusi.

Tačiau patį didžiausią nerimą Lietuvoje, nepalyginamai didesnį už dabartinės teisingumo ministrės „išsidirbinėjimus“, sukėlė Seimo naujosios daugumos pasikėsinimai į vieną iš pačių svarbiausių ne tik teisinių, bet ir moralinių sąvokų – į prigimtines šeimos sampratą. Bandymas prastumti „partnerystės įstatymo“ projektą yra pats jūžiausias mėginimas sugriauti tautos sąrangą. Tai, kad šis projektas buvo atmestas labai nedidele persvara, yra ypač aštrus signalas, kad tautos moralinis pagrindas turi būti apgintas daug ryžtingiau. Gerai žinoma, kad šeimos ir „partnerystės“ sampratų suliejimui nepritaria absoliuti dauguma mūsų tautos. Beje, ir lenkų tauta principingai pasipriešino tokiam neomarksistų išpuoliui.

Ir vis tik svarbu priminti, kodėl tarp dabartinės Seimo daugumos atsirado tiek daug abejingų šiam išpuoliui. Dabartinė visuomenė jau seniai įtikinėjama, kad moralinės vertybės yra tik kliūtis naujajai asmens laimei ir laisvei. Visi mes užaugome šeimose, dėl kurios sampratos niekas niekada neabejojo. Absoliuti dauguma didžiujamės savo tėvais, kurie net sunkiausiomis politinėmis aplinkybėmis sugebėjo pasirūpinti mumis, įgalino įgyti šiuolaikišką išsilavinimą ir profesiją, kuri daugeliui mūsų yra ir pragyvenimo šaltinis. Doro pragyvenimo. Šeima suteikia ir gyvenimo laimės, jo prasmės suvokimą. Tačiau šeima yra susijusi ne tik su malonumais, bet ir su PAREIGA.

Bet įsivaizduokime asmenį, kuris jau seniai nebebedrauja su savo šeimos nariais. Seniai užmiršo, kad tėvai juo rūpinosi, dėl jo aukojosi. Nebeprisimena, kada matėsi su kitais giminaičiais, nebeatpažintų savo dėdžių ir tetų, pusbrolių ir pusseserių. Nežino, ar dar gyvi jo seneliai. Šiam asmeniui net draugė reikalinga tik kaip trumpalaikio malonumo šaltinis. „Susilaukti vaikų ir juos išauginti? Oi, ne, geriau įsigysiu šunį. Kai nusibos – išmesiu.“ Daugiau apie tokius pasakoti neverta, nes čia prasideda visiškai kitas gyvenimo prasmės suvokimas. Bet tokių, matyt, daugėja. Taigi čia klausimas ne tiek apie naująją Seimo daugumą, kiek apie tai, kodėl tokia struktūra išvis atsirado. Jei kažkam jau atrodo, kad dorovė ir sąžinė – „ne šio pasaulio dimensijos“, jei pavogto milijono niekas neieško ir už tai nebaudžia, ar tokiam dar išvis svarbi tautos ir žmonijos ateitis?

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO PRANEŠIMAI

Siūlymui leisti politines partijas steigti ir ne Lietuvos piliečiams po svarstymo pritarė. Seimas po svarstymo pritarė Politinių partijų įstatymo pataisoms, kuriomis siūloma leisti politines partijas steigti ne tik Lietuvos piliečiams, bet ir Lietuvos Respublikoje ne mažiau kaip pusę metų gyvenantiems Europos Sąjungos valstybės narės piliečiams, sulaukusiems 18 metų.

Kaip projekto pristatymo metu sakė teisingumo ministrė Evelina Dobrovolska, nors Europos Komisija teigiamai vertina Lietuvos pastangas suderinti nacionalinius teisės aktus su Europos Sąjungos (ES) teise, tačiau pažeidimo procedūros nenutraukė ir toliau tvirtina, kad oficialiame pranešime iškeltas Lietuvos teisės aktų dėl narystės politinėse partijose neatitiktis ES teisei klausimas dar neišspręstas, kadangi kitų ES valstybių narių piliečiai negali būti politinių partijų steigėjais Lietuvoje.

„Pagal Konstituciją, tik Lietuvos piliečiai turi teisę dalyvauti Seimo ir Prezidento rinkimuose. ES piliečiai Lietuvoje dalyvauja tik rinkimuose į Europos Parlamentą ir savivaldybių tarybas. Mes turime ir daugiau saugiklių – partiją Lietuvoje įsteigti gali tik 2 tūkst. žmonių, atitinkamai ne Lietuvos pilietis galėtų būti vienas iš tų narių“, – sakė teisingumo ministrė. E. Dobrovolska pažymėjo, kad susidomėjimas Lietuvos politinėmis partijomis nėra didelis – šiais metais joms priklauso per 100 tūkst. Lietuvos piliečių ir tik trys kitų ES valstybių narių piliečiai – čekas, prancūzas ir latvis. Politinių partijų įstatymo pataisų projektui po svarstymo pritarė 86, prieš balsavo 3, susilaikė 26 Seimo nariai.

Partnerystės įstatymo projektas atmestas. Seimo laikinosios grupės „Už šeimą“ pranešimas:

„Lietuvos Respublikos Seimo laikinosios grupės „Už šeimą“ nariai sveikina Seimo sprendimą nepritariant Partnerystės įstatymo projektui. Šiuo projektu siekta **apeiti Lietuvos Respublikos Konstitucijos 38 straipsnio reikalavimus** ir įteisinti alternatyvų santuokai šeimos institutą, pridengiant kitu pavadinimu. Projekto rengėjų tvirtinimai, kad šeimos samprata šiuo įstatymu nebūtų keičiama – apgaulingi. Iš tiesų projektas Lietuvoje būtų įteisinęs naują šeimos kūrimo formą tarp dviejų asmenų, nesvarbu, kokios lyties jie būtų. Konstitucinis Teismas 2011 metų rugsėjo 28-osios nutarime konstatavo, kad konstitucinei šeimai sampratai yra svarbus santykių turinys, o ne forma. Projekte pateiktas partnerystės apibrėžimas – tai žodis žodinė atkartota Konstitucinio Teismo pateikta konstitucinė šeimos samprata.

Partnerystės turinio prilyginimas santuokai sukurtų prielaidas teismo bylinėjimosi būdu siekti, kad valstybės įstatymuose, socialinėje ir švietimo politikoje būtų **naikiami visi teisiniai skirtumai tarp santuokos ir tos pačios lyties asmenų partnerystės**. Ilgainiui tai atvestų prie įvaikinimo teisės bei surogacijos. Projekte numatytas partnerystės institutas būtų sukėlęs analogiškas teises pasekmes kaip ir santuoka – kurtų šeimos santykius tarp dviejų suaugusių asmenų su didele dalimi tokių pačių teisių ir pareigų. Tačiau jis kartu leistų išvengti Konstitucijos 38 straipsnyje nurodyto imperatyvaus reikalavimo santuokai (vyro ir moters lyčių skirtingumo principo).

Akivaizdu, kad projekto nuostatos tiesiogiai susijusios su konstitucinio lygmens reguliavimu ir Konstitucijos 38 straipsnyje įtvirtintomis pamatinėmis visuomenės vertybėmis. Tokios konstitucinės vertybės gali būti keičiamos tik Konstitucijos 9 str. numatytu būdu – kaip vienas iš svarbiausių Tautos gyvenimo klausimų. Keisti šeimos sampratą paprastos Seimo balsų daugumos sprendimu – Konstitucijai ir Tautos valiai prieštaraujantis žingsnis. Laikinoji parlamentinė grupė „Už šeimą“ siūlo ieškoti kitų, Konstitucijai neprieštarujančių reglamentavimo formų, kurios spręstų praktinius asmenų bendro gyvenimo klausimus, ir ragina Seime svarstyti jau pateiktą Susitarimo dėl bendro gyvenimo įstatymo projektą. *Atmestąjį įstatymo projektą teikė: Viktorija Čmilytė-Nielsen, Aušrinė Armonaitė, Gabrielius Landsbergis, Ingrida Šimonytė, Algirdas Sysas, Tomas Vytautas Raskėvičius, Eugenijus Gentvilas, Ieva Pakarklytė, Andrius Navickas.*

Korupcija Vilniaus savivaldybėje. Nerimą keliančių ženklų, kalbant apie Vilniaus valdymą, yra daugybė. Akivaizdu, kad žurnalistų atskleista informacija tik sustiprina dvejones dėl Vilniaus valdžios priimamų sprendimų skaidrumo ir teisėtumo. Žurnalistinis tyrimas vėl leidžia

MOKSLU PAGRĪSTOS POLITIKOS PRINCIPAI

■ Atkelta iš 2 p.

rezultatai turi būti prieinami trečiosioms šalims patikrinti ir perskaiciuoti. Šiame etape, rengiant politiką ar jos įgyvendinimo priemones, būtina nustatyti ir geriau suprasti galimus alternatyvius pasirinktos politikos įgyvendinimo variantus, laukiamą jų naudą bei išlaidas ir pasirinkti geriausią variantą.

Ketvirtajame etape įgyvendinamos politikos priemonės, kurios turi būti stebimos ir prižiūrimos, tikrinant ir kontroliuojant pažangą per tam tikrą laiką pagal įvestus politikos kokybės rodiklius. Politikos įgyvendinimo stebėjimas turi būti siejamas su atskaitomybe, teisėtumu, reprezentatyvumu ir skaidrumu.

Stebėjimo rezultatai naudojami grįžtamajam ryšiui sukurti. Penktajame etape įgyvendinamas grįžtamasis ryšys, besiremiantis politikos įgyvendinimo poveikio matavimu pagal patvirtintus rodiklius, vykdomu kuriant ir priimant naujus sprendimus. Pirmiausia turi būti įvertinama, ar politikos įgyvendinimo eiga atitinka suformuotos politikos gaires. Esant nukrypimams nuo laukiamų rezultatų, turi būti imamasi priemonių politikai koreguoti. Taip pat turi būti numatyta stabdyti atskirus politikos vykdymo mechanizmus, jeigu juos tęsiant

neigiamas rezultatas tampa akivaizdus. Rengiant politiką, taip pat turi būti numatytos galimos kritinės situacijos ir būdai joms išvengti, atitinkamai organizuojant stebėjimą ir grįžtamojo ryšio veikimą.

Galiausiai paskutiniame etape, analizuojant pasiektus rezultatus, MPP metodas yra būtinas norint nustatyti bendrą įgyvendintos iniciatyvos efektyvumą. Ši informacija reikalinga tiek būsiamiems sprendimams koreguoti, tiek geriausios praktikos formavimui, jos atkartojimui analogiškais atvejais.

Kritika ir problemos

Pasirodo, kad viena kartą sėkmingai įgyvendinta politika gali būti nesėkminga kitu atveju. Reikėtų paminėti tyrimus, kuriuose atsižvelgiama į problemas, susijusias su MPP kūrimu ir įgyvendinimu: netinkamas statistikos naudojimas, įrodymų bazės netobulumas, „juodosios dėžės“ problema – netinkamas supratimas, kaip veikia politika ir ką ji turi pasiekti ar įrodyti, atotrūkis tarp teorinio požiūrio ir jo taikymo praktikoje, moksliskai pagrįstos politikos požiūrio kokybė. Nors iš pirmo žvilgsnio MPP formavimo standartizavimas turėtų padidinti pastarojo požiūrio kokybę, parengiant atitinkamus teisės aktus, skubotas tokių aktų rengimas gali ryškiai lemti galimą politiką nesėkmę.

Dažnai pažymima, kad MPP idėjos šalininkai nepakankamai įvertina politikos formavimo sudėtingumą ir kartais klaidingai supranta, kaip priimami politiniai sprendimai. Daug prieštaravimų sulaukia eksperimentinių įrodymų perkėlimas į politikos kontekstą, kadangi ne visada būna aišku, kokios būtinos sąlygos buvo eksperimento aplinkoje ir ar eksperimentų rezultatai yra adekvatūs naudojamos politikos atveju. Politikos nesėkmę gali lemti ideologijos ar politinės konjunktūros pasvarstymai ir įsitikinimai, skirtingų veikėjų galios asimetrija, gebant pateikti įrodymus ir priimti sprendimus.

LMS ir mokslo politika

Dabartinis laikmetis pasižymi sparčia aukšto lygio technologijų plėtote ir įvairių socialinio elgesio fenomenų keliamais iššūkiais: minios elgesio stebėjimas ir prognozavimas, rinkėjų, pirkėjų, vartotojų, ir pan. elgesio tyrimas bei valdymas, socialiniai procesai per pandemiją ir pan. Ypač aktualu tyrinėti socialinių tinklų vartotojų elgesį. Šiems iššūkiams suvaldyti būtina kruopščiai parengta ir efektyviai diegiama mokslo politika.

Lietuvos mokslininkų sąjunga (LMS) jungia mūsų valstybės mokslininkus, dirbančius įvairiose mokslo srityse. LMS svarbiau-

sia mokslo politikos kryptis yra pažangių mokslo ir studijų sistemos organizacinių principų paieška ir jų įteisinimas. Remiantis įrodymais pagrįstos politikos principais, galima kurti ir plėtoti MPP atskirose srityse, siekiant suvaldyti laikmečio iššūkius. Pavyzdžiui, žaliąją politiką turi būti nukreipta, siekiant darnaus žmonių gyvenimo per suderintus ekonominius, gamtosauginius ir gyvenimo gerovės tikslus. LMS taip pat gali prisidėti kuriant bei diegiant MPP principus ir formuojant politiką įvairiose valstybės valdymo ir viešojo administravimo srityse.

Literatūra:

Bridges, D., Smeyers, P. and Smith, R. (eds) (2009) Evidence-Based Education Policy: What evidence? What basis? Whose policy?, Chichester, Wiley-Blackwell.

Hammersley, M. (2013) The Myth of Research-Based Policy and Practice, London, Sage.

Parkhurst, J. (2017). The Politics of Evidence: from Evidence Based Policy to the Good Governance of Evidence (PDF). London: Routledge

Sutcliffe S. & Court J. (2005) Evidence-Based Policymaking: What is it? How does it work? What relevance for developing countries? Eldis. ■

VALSTYBĖS AKTUALIJOS

Išnagrinėjus premjerės ataskaitą...

Kęstutis K. Urba

Didžiausias aukštesnės gerovės stabilis yra valdymo neefektyvumas. Premjerė ne pati imasi esminių valstybės problemų (kurių normalaus sąvado ir neturi) ir jų sprendimui teikia teisės aktus – įstatymų projektus ir nutarimus. Ji, kaip ir S. Skvernelis, tiesiog aptarnauja biurokratijos stumiamą nykų nuolatinį, bet itin intensyvų įstatymų ir pataisų kūrimo „konvejerį“.

Vyriausybės ataskaita – siaubinga. Joje, vietoje esminių problemų ir jas apibūdinančių rodiklių, į vieną vietą lentelėje sumesta 311 sunumeruotų rodiklių iš „sumanumo išmanumo“ operos „LIETUVA-2030“ arijų. Greta kitoje lentelėje sukrauta nenumeruotų 30 vizijos rodiklių. Ataskaitoje pateikta dar viena ekonomikos raidos scenarijaus lentelė, žinoma, rengta ne Ekonomikos ir inovacijų

ministerijos kartu su Finansų ministerija, o sudaryta vien šios ministerijos – apie 8 rodiklius!

Ataskaitos tekste prikaišiota sakinių apie atskirus rodiklius. Matyti, kad Vyriausybės kanceliarija neišmano, kas yra valstybės valdymas, o ydingu biurokratinio stiliumi demonstruoja tariamai didžiulį, bet tuštoką savo esmę, net 104 puslapių įdirbio atskirose srityse aprašymą, o ne problemų analizę ir jų sprendimus. Visa tai Vyriausybės prognoje akcentuota kaip būtina permaina. Ataskaitos pozityvumas slypi nebent pandemijos suvaldyme. Bet valstybės raida yra daug daugiau, nei pandemijos sukeltas išbandymas.

Iš kur plaukia tokia minčių netvarka? Iš Valstybės valdymo ir Savivaldybių komitetų sudėčių silpnumo, jų nesugebėjimo įstatymais įtvirtinti esminių ilgalaikių Lie-

tuvos problemų oficialaus sąvado sukūrimo ir įteisinimo mechanizmo su sprendinių paieška. Tai turi būti sukurta ne ministerijų biurokratų ir viešųjų ryšių technologų, o universitetų katedrų ir tarpinstitucinių mokslo kolektyvų jėgomis. Tik jie pajėgūs modeliuoti ir prognozuoti įvairius svarbiausių valstybės rodiklių raidos scenarijus! Negalia valstybėje kyla ir iš tebetylinės VRM atsainumo, kurios viena iš trijų sričių yra būtent valstybės valdymas.

Būtina išreikalauti iš Vyriausybės atraminio problemų sąvado ir jo buvusių, esamų ir siektinų rodiklių reikšmių bei planuojamų pokyčių tvarkingo apibūdinimo. Lietuvos situacijos analizė rodo, ką būtina nedelsiant spręsti.

ILGALAIKĖS ESMINĖS LIETUVOS PROBLEMOS – 2021

1. Emigracija, kurianti ir ilgalaikes demografines problemas.

2. Kaimo nykra su dirvos prastėjimu, melioracijos sistemų nusidėvėjimu ir kt.

3. Valstybės skolos dydis ir jos augimo tempai, rodantys nepakankamą ekonomikos valdymo efektyvumą.

4. Šešėlinės ekonomikos dalis BVP. Kartelinių oligopolijų – prekybos tinklų, dviejų bankų, skirstomųjų tinklų, kaimo latifundijos, perdurbėjų susivienijimų, vaistinių tinklų didmenos, viešojo maitinimo tiekėjų, statybos ir logistikos koncernų, sukėlusių ir kainų šėlsmą, ir smulkiojo bei vidutinio verslo smukdymą kainų dempingu, įsigalėjimas.

5. Nedarbas (daugiau kaip 100 tūkst. bedarbių) ir jo palydovas – skurdas.

6. Masinis girtavimas bei kitokios priklausomybės ir menkas dėmesys sveikatai. ■

■ Nukelta į 5 p.

VISUOMENĖS AKTUALIJOS

Dalyvaujamojo biudžeto priemonė atveria naujas galimybes

Kęstutis Vilkauskas

Gegužės 19 d. Seimo laikinosios Pilietinio dalyvavimo ir bendruomeniškumo skatinimo grupės sep-

tintajame posėdyje, vykusiame nuotoliniu būdu, diskutuota tema „Dalyvaujamojo biudžetas: iššūkiai ir geroji praktika“. Ši tema sulaukė didelio susidomėjimo: diskutavo ir posėdžio klausėsi daugiau nei 70 dalyvių, įskaitant Seimo narius, savivaldybių merus, savivaldybių administracijų direktorius ar jų pavaduotojus, seniūnus, bendruomeninių organizacijų vadovus.

Vidaus reikalų ministerijos Viešojo administravimo ir vietos savivaldos politikos grupės vyresnioji patarėja Dalia Masaitienė informavo, kad ministerija kartu su Lietuvos savivaldybių asociacija ir „Transparency

International“ Lietuvos skyriumi imasi lyderystės šioje srityje ir dalyvaus, įgyvendinant dalyvaujamojo biudžeto priemonę savivaldybių praktikoje. Posėdžio metu buvo pristatyta Vilniaus miesto savivaldybės, Klaipėdos rajono savivaldybės ir Alytaus miesto savivaldybės dalyvaujamojo biudžeto priemonės įgyvendinimo patirtis.

Vilniaus miesto savivaldybės pirmuosius žingsnius, įgyvendinant dalyvaujamojo biudžeto priemonę, pristačiusi administracijos patarėja Daiva Mikulskienė sakė, kad savivaldybė kol kas išsiskėlė kuklesnę tikslą – pasimokyti taikyti šią priemonę, išbandyti ją,

vykdant bandomuosius projektus. Klaipėdos rajono savivaldybės patirtimi pasidalino mero patarėja Toma Tuzovaitė-Markūnienė. Rajono gyventojai su šia priemone susipažino tik praėjusių metų spalio mėnesį, tačiau jie labai entuziastingai dalyvavo projektinių idėjų teikime. Jų aptarime ir atrankoje balsavo per 7 tūkst. gyventojų. Įvertinus 45 projektines paraiškas, nuspręsta įgyvendinti daugiau nei 25 projektus. Didelį gyventojų įsitraukimą lėmė intensyviai vykdyta informacijos apie dalyvaujamojo biudžeto priemonę sklaida. ■

■ Nukelta į 6 p.

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO PRANEŠIMAI

■ Atkelta iš 3 p.

įtarti, kad Vilniaus savivaldybė yra tapusi pasipelnymo šaltiniu jos darbuotojams, jų šeimų ir draugų valdomoms įmonėms. Jeigu žurnalistų paviešinti faktai pasitvirtintų, tai rodytų nepaprastą Vilniaus vadovų cinizmą. Jau šeštus metus prie vairo esantys žmonės demonstruoja cinizmą teisės aktų ir miestiečių atžvilgiu: susidaro įspūdis, kad viena kompanija tvarkosi, kaip jiems patogiu, o vilniečiai už tai dar ir moka. Šios informacijos kontekste šokiruoja Vilniaus mero Remigijaus Šimašiaus pozicija. Teisės mokslų daktaras viešai kalba apie tai, kad jis tokio pobūdžio schemose problemos nemato, netgi priešingai – teisės aktų pamynimą ir apėjimą jis, rodos, laiko visiškai normalia, net toleruotina praktika, kuria esą siekiama pritraukti specialistų. Signalai apie nuolatinius pažeidimus, nesiskaitymą su teisės aktais ir gyventojais nėra jokia naujiena. Viešojoje erdvėje vis aiđi gyventojų liudijimai, kad, vykdydama miesto planavimą,

miesto valdžia tik imituoja diskusijas ir teisės reikalavimų laikymąsi.

Statybų inspekcija dėl daugybės pažeidimų net sustabdė Vilniaus bendrojo plano tvirtinimą. Maža to, Vilniaus savivaldybė yra įsisukusi ir į nuolatinius ginčus ir net teisinius procesus dėl nuolatinių viešųjų pirkimų procedūrų pažeidimų, dėl kurių kenčia miesto biudžetas ir miestiečiai. Nebe pirmas kartas, kai Vilniaus mero komanda „pamiršta“ deklaruoti savo interesus ir įsipainioja į nerimą keliančius sandorius.

Skaitmenizacijos procesai turi sustiprinti Respublikos idėją. Gegužės 19 d. verslo ir politikos lyderystės forume „Lietuvos Davosas 2021“ įvyko skaitmenizacijos politikai skirta diskusija. Renginyje dalyvavęs Seimo Ateities komiteto pirmininkas prof. Raimundas Lopata aptarė skaitmenizacijos kuriamas galimybes šalies ateičiai ir strategines kryptis, kurios leistų Lietuvai sėkmingai vykdyti šį procesą. „Skaitmenizacija yra veikiau paradigminis pokytis, kaip mes mąsto-

me, kaip mes veikiame, kaip bendraujame su išorine aplinka ir tarpusavyje. Ir technologijos čia yra daugiau įrankis nei tikslas. Politikai turėtų suprasti, kad būtina skirti dėmesį toms sritims, kuriose Lietuva gali turėti pranašumą ar jau turi įdirbi, pavyzdžiui, informacinių ir ryšių technologijas srityje, kurios teikia ir teiks didelę ekonominę naudą“, – sakė Ateities komiteto pirmininkas prof. R. Lopata.

Pastarąjį dešimtmetį skaitmenizacijoje akivaizdžiai pirmauja finansinių paslaugų, technologijų ir telekomunikacijų bendrovės. Nors mažos ir vidutinio dydžio įmonės, sudarančios absoliučią daugumą verslų ne tik Lietuvoje, bet ir visoje Europoje, yra ekonomikos varomoji jėga, tačiau, nepaisant vykstančios skaitmeninės transformacijos, Lietuvos įmonės skaitmenines technologijas diegia nepakankamu tempu. Anot R. Lopatos, jeigu norime būti konkurencingi, turime stebėti rinką ir tendencijas bei suprasti, kaip išgauti konkurencinį pranašumą.

„Pirmiausia skaitmenizacija yra susijusi

su valstybės valdymo pokyčiais, kurie palies dabartinius tarpinstitucinius santykius ir viešąjį sektorių. **Skaitmeninė transformacija turi neužgožti piliečių valios**, priešingai – atliepti ir sustiprinti mūsų Respublikos idėją, remtis piliečių pasitikėjimu, suteikiant žmonėms atvirą priėjimą prie duomenų, galimybę įsitraukti į politinius procesus ir sprendimus, veikiančius viešąjį gyvenimą“, – akcentavo prof. R. Lopata.

Įkurta Lietuvos regionų frakcija. Seimo posėdyje paskelbta apie Lietuvos regionų frakcijos įkūrimą. Jos nariais tapo Zigmantas Balčytis, Petras Gražulis, Česlavas Olševskis, Andrius Palionis, Beata Petkevič, Jonas Pinskius, Rita Tamašunienė, Valdemaras Valkiūnas ir Remigijus Žemaitaitis. Visi naujos frakcijos nariai iki šiol dirbo Mišrioje Seimo narių grupėje. Frakcijos seniūnu išrinktas J. Pinskius, seniūno pavaduotoja – R. Tamašunienė. Frakcija pasiskelbė opozicine. ■

ŠVIETIMO, MOKSLO IR SPORTO MINISTERIJOS PRANEŠIMAI

Siūloma konsoliduoti mokslo vadybą. Vyriausybė pritarė Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos siūlymui dėl Mokslo agentūros koncepcijos. Ministerija inicijuoja mokslo vadybos funkcijų skirtingose agentūrose peržiūrą ir konsolidavimą. Siūloma pertvarkyti Mokslo, inovacijų ir technologijų agentūrą (MITA), dalį jos funkcijų, kurios skirtos inovacijų skatinimui, perkelti į Ekonomikos ir inovacijų ministerijos kuriamą Inovacijų agentūrą, o mokslo tarptautiškumo ir bendradarbiavimo su verslu skatinimo veiklas sustiprinant ir konsoliduojant Mokslo agentūroje.

Šiuo metu Lietuva vis dar stipriai atsilieka nuo kitų Europos Sąjungos (ES) valstybių pagal aukštos pridėtinės vertės ekonomiką apibūdinančius rodiklius. Pavyzdžiui, pagal verslo sektoriuje išleidžiamas lėšas moksliniams tyrimams ir eksperimentinei plėtrai, kurios siekia 20,9 proc. ES vidurkio, užimame 24 vietą ES, pagal tyrėjų verslo sektoriuje dalį (45,1 proc.) – 20 vietą, pagal darbo vietas, susijusias su žinių reikalaujančia veikla (58,8 proc.), – 23 vietą, pagal vidutinių ir aukštųjų technologijų produktų eksportą (48,2 proc.) – 24 vietą, pagal žinių reikalaujančių paslaugų eksportą (4,3 proc.) – 27 vietą ES.

Lietuvos iššūkius tarptautinėje mokslo rinkoje iliustruoja ir užimama 25 vieta tarp ES valstybių pagal Europos mokslo ir inovacijų programoje „Horizontas 2020“

pateiktų paraiškų skaičių ir 26 vieta pagal iš šios programos gautas lėšas. Lietuvos mokslo ir studijų institucijų finansavimo sistema vis dar pernelyg orientuota į kiekybę, o ne kokybę – studentų skaičių, o ne moksle grįstas studijas, mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros (MTEP) rezultatus. Mokslo ir studijų institucijų gaunamo bazinio finansavimo už mokslo ir studijų veiklas santykis lygus 34:66.

Dvigubai mažiau nei ES šalyse asmenų renkasi doktorantūros studijas. Tyrėjo karjera nėra patraukli dėl riboto ir netvares MTEP finansavimo – valstybės biudžeto išlaidos MTEP Lietuvoje dvigubai atsilieka nuo ES vidurkio.

Situacijai keisti Švietimo, mokslo ir sporto ministerija siūlo sisteminius sprendimus, tarp kurių – mokslo ir studijų institucijų veiklos vertinimo ir finansavimo modelio keitimas, antrenerystės kompetencijų ugdymo mokslo ir studijų institucijose plėtra, kompleksinė pagalba atžalinių įmonių gimimui, platesnis studentų įtraukimas į tyrėjų karjerą, doktorantų ruošimo apimčių didinimas ir industrinės doktorantūros diegimas, mokslo ir inovacijų pareigūnų tinklo ministerijose sukūrimas.

Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano „Naujos kartos Lietuva“ priemonėmis skatinama aukštųjų mokyklų integracija į tarptautinius tinklus, inicijuojama plačios apimties „Europos horizonto“ akceleravimo programa, kuriamos naujo

tipo misijomis grįstos mokslo ir inovacijų programos. „Šiems sprendimams įgyvendinti reikalingi institucinės sąrangos pokyčiai, kuriuos inicijuojame kartu su Ekonomikos ir inovacijų ministerija. Suprantame, kad šiuo metu per mažai dėmesio skiriame mokslo tarptautiškumo skatinimui, o ir vykdomos veiklos yra išskaidytos. Todėl siūloma pertvarkyti MITA – dalį jos funkcijų, kurios skirtos inovacijų skatinimui perkelti į Ekonomikos ir inovacijų ministerijos kuriamą Inovacijų agentūrą, o mokslo tarptautiškumo ir bendradarbiavimo su verslu skatinimo veiklas sustiprinant ir konsoliduojant Mokslo agentūroje“, – sako švietimo, mokslo ir sporto viceministras Gintautas Jakštas.

Mokslo agentūros misija – skatinti Lietuvos mokslo tarptautinį konkurencingumą ir teikti analitinę informaciją tvariems mokslo ir studijų politikos sprendimams. Jai įgyvendinti formuojami uždaviniai: skatinti mokslo ir verslo dalyvavimą Europos ir tarptautinėse mokslinių tyrimų ir inovacijų programose bei organizacijose ir mokslo bendradarbiavimą su verslu, ugdyti mokslo ir inovacijų kompetencijas viešajame sektoriuje, plėtoti mokslo ir studijų analitiką. „Mokslo ir verslo bendradarbiavimo ir analitinę bazę leis stiprinti Lietuvos mokslo tarptautinį konkurencingumą ir priimti analitikos duomenimis grįstus sprendimus dėl būtinų sisteminių pokyčių“, – sako G. Jakštas.

Didinamas valstybės finansuojamų

medicinos rezidentūros vietų skaičius. Vyriausybė pritarė Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos siūlymui šiemet skirti medicinos rezidentūrai 365 valstybės finansuojamas vietas – 45-iomis daugiau, nei buvo numatyta anksčiau. Papildomos 45 rezidentūros vietos skiriamos prioritetinėms specializacijoms, kurių specialistų trūksta: šeimos medicinai, skubiajai medicinai, vidaus ligoms, vaikų ligoms, psichiatrijai, vaikų ir paauglių psichiatrijai, geriatrijai ir akušerijai bei ginekologijai.

Medicinos rezidentūros vietų skaičius didinamas įvertinant specialistų poreikio prognozes ir per pandemiją išaugusį gydytojų poreikį. Vyriausybės strateginės analizės centro duomenimis, iki 2028 m. Lietuvoje gali trūkti kelių šimtų įvairios kvalifikacijos gydytojų, o suinteresuotų institucijų pateikti duomenys rodo išaugusį specialistų gydytojų poreikį pandemijos kontekste.

Kadangi medicinos gydytojams rezidentūra yra privaloma, medicinos krypties rezidentūros studijoms 2021 m., kaip ir kasmet, numatoma šiek tiek daugiau vietų, nei valstybės finansuojamas vientisąsias medicinos studijas baigia studentų. Šiemet jas turėtų baigti 313 valstybės finansavimą gaunančių absolventų. Valstybės finansavimą rezidentūrai gali gauti vientisąsias medicinos studijas baigusieji tiek valstybės finansuojamoje, tiek valstybės nefinansuojamoje studijų vietoje. *Parengta pagal ministerijos Komunikacijos skyriaus pranešimus* ■

Išnagrinėjus premjerės ataskaitą...

■ Atkelta iš 4 p.

gyvensenai. Didėnis nei ES mirtingumas ir trumpesnė vidutinė gyvenimo trukmė. Sveikatos sistemos erozija.

7. Neužkardytas nusikalstamumas, lemiantis aukštą bylų skaičių teisėsaugos sistemoje (per pastaruosius dvejus metus buvo 0,5 mln. bylų), plintanti korupcija, teisėsaugos sistemos spragos, pareigūnų sukčiavimas.

8. Keliolikos tūkstančių Lietuvos NVO atskirtis ir piliečių susvetimėjimas bei apatija

valstybės reikalams.

9. Gana lėkštoka, negatyvi, be reikiamos analitikos, netgi priešiška Lietuvai žiniasklaida, nuolat primenantį visuomenei pseudoproblemas, bet ne aktualių problemų sprendinius ir jų eliminavimą.

10. Atgyvenusi kultūros samprata ir jos politika, neskirianti dėmesio, pavyzdžiui, darbo jėgos rekreacijai, teisei, politinei ir žiniasklaidos kultūrai.

11. Blogas Seimo, politinių koalicijų dar-

bas. Teisės aktų priėmimas be reikiamos ekspertizės, chaotiška, nesuorientuota į ilgalaikes esmines valstybės ir visuomenės problemas bei aktualius iššūkius teisėkūra, valdymo aparato išpūtimas ir neefektyvi jo veikla.

12. Nacionalinio saugumo grėsmės (nepaisant NATO „skydo“), „penktosios“ ir „šeštosios“ kolonų destruktinis, netgi anti-valstybinis veikimas Lietuvoje.

13. Neefektyvi švietimo sistema, rengianti socialinių, inžinerinių ir humanitarinių

mokslo specialistus visuomenės poreikių neatitinkančiu santykiu. Stinga ir mokytojų, ir slaugytojų.

14. Silpną strategiją „Lietuva 2030“. Joje net neminima kaimo sąvoka, jau net nekalbant apie kaimiškujų problemų tematiką.

15. Blogas strateginis planavimas, ministerijų nekuruoja mokslo įstaigos ir institucijos. Mokslo atskirtis nuo valstybės valdymo.

16. Neefektyvi Lietuvos vidaus ir užsienio ekonominė politika. *Autorius yra matematikas, sistemų analitikas* ■

Dalyvaujamojo biudžeto priemonė atveria naujas galimybes

■ Atkelta iš 4 p.

„Alytus – bene pirmasis Lietuvos miestas, kurio gyventojai jau ketverius metus patys gali nuspręsti, ko reikia miestui. Kiekvienas gyventojas nuo 16 metų, deklaravęs savo gyvenamąją vietą mieste, gali teikti idėjas ir balsuoti“, – sakė Alytaus miesto savivaldybės administracijos Finansų ir investicijų skyriaus vedėja Neringa Rinkevičiūtė. Savivaldybė pažangią priemonę pradėjo įgyvendinti 2018 m., pasinaudojusi Suvalkų miesto savivaldybės (Lenkija) sukaupta gerąja patirtimi. Per ketverius metus pateik-

tas nemažas skaičius projektinių paraiškų, kurių bendra vertė viršijo 1 mln. eurų.

Tačiau pranešėja atkreipė dėmesį, kad per kelerius metus pastebėta projektinių paraiškų mažėjimo tendencija, sumažėjo gyventojų entuziazmas. Tam įtakos galėjo turėti ilgesnis, nei gyventojai įsivaizdavo, projektų įgyvendinimo terminas, būtinybė rengti techninius projektus, kad būtų įgyvendintos didesnės apimties paraiškos, įvairūs kultūros paveldo ar kitokio pobūdžio apribojimai, finansinių išteklių, skirtų šiai priemonei iš savivaldybės biudžeto, ribotos apimtys.

Nacionalinės bendruomeninių organizacijų tarybos pirmininkas profesorius Ramūnas Navickas pasidžiaugė dalyvaujamojo biudžeto priemonės teigiamu poveikiu pilietiniam dalyvavimui, jų šitrukimui į vietos reikalų tvarkymą. „Gyventojams šitrukus į sprendimo priėmimo procesus, atsiranda daugiau skaidrumo, didėja gyventojų pasitikėjimas valdžia, gerėja savivaldybės reputacija“, – teigė R. Navickas. Atstovaudamas bendruomeninėms organizacijoms, jis dar pernai įteikė Vidaus reikalų ministerijai siūlymus, ką galima

padaryti, kad vis daugiau savivaldybių sudomėtų šia pilietiškumą ir visuomenės aktyvumą didinančia priemone. Tai, kad dalyvaujamojo biudžeto priemonę įgyvendina 15 iš 60 savivaldybių, rodo, kad dar yra nemažai nepanaudotų galimybių. Taikyti šią priemonę labai paskatintų iš valstybės biudžeto skiriamas, nors ir nedidelės apimties, papildomas finansavimas. *Autorius yra Seimo narys, Laikinosios pilietinio dalyvavimo ir bendruomeniškumo skatinimo grupės pirmininkas* ■

Užsienio valstybių ambasadorių spaudimas – nepriimtinas

„Mes, Centro partija–Tautininkai, reaguodami į penkiolikos užsienio šalių ambasadorių paskelbtą pareiškimą, kuriame jie spaudžia Seimą priimti Partnerystės įstatymą ir ragina Vyriausybę dar aktyviau atstovauti LGBT interesams, pareiškiame, kad toks užsienio ambasadorių kišimasis į Lietuvos vidaus politikos reikalus, spaudimas Seimui ir Vyriausybei yra nepriimtinas ir skaldantis Lietuvos visuomenę“, – skelbia partijos pirmininkas N. Puteikis.

„Pasinaudodami Tarptautine kovos su homofobija diena, penkiolikos šalių ambasadoriai išplatino pareiškimą, kuriame nurodinėja Lietuvos žmonių išrinktiems atstovams – Seimui, kad reikia priimti Partnerystės įstatymą, o Vyriausybei – dar aktyviau atstovauti LGBT interesams. Visi šie ambasadoriai puikiausiai žino, kad dauguma Lietuvos žmonių pasisako prieš Partnerystės įstatymą, prieš Stambulo konvenciją. Tai rodo sociologų atlikti visuomenės

nuomonės tyrimai, todėl toks ambasadorių pareiškimas, atsižvelgiant į šalyje tvyrančią įtampą, yra Lietuvos visuomenės skaldymas ir kiršinimas. Maža to, šį pareiškimą ambasadoriai paskelbė būtent gegužės 17-ąją. Taip jie paneigė esminę Lietuvos Konstitucijoje įtvirtintą demokratijos nuostatą – Lietuvos Respubliką valdo tauta, per teisėtai išrinktus atstovus Seime. Ir tautos atstovai turėtų atstovauti juos išrinkusių Lietuvos žmonių valiai, o ne vykdyti už-

sienio valstybių pageidavimus. Kadangi tauta prieštarauja Partnerystės įstatymui ir Stambulo konvencijai, vadinas, Seimas privalo juos atmesti. Ambasadoriai tą puikiai žino, todėl jų pareiškimą vertiname kaip neleistiną kišimąsi į Lietuvos vidaus politiką ir visuomenės priešinimą. Seimas turi vykdyti Lietuvos žmonių, o ne užsienio šalių ambasadų valią.“ *Parengta pagal partijos pareiškimą žiniasklaidai* ■

NAUJOS STUDIJŲ IR TYRIMŲ GALIMYBĖS

Vilniuje steigiamas Aerokosmoso duomenų centras

„Planuojame, kad šis naujasis fakulteto padalinys taps vienu iš vadovaujančių Baltijos jūros regione. Čia pagal naujausius standartus bus apdorojami nuotolinių stebėjimų duomenys, kuriuos rinksime pilotuojamais ir bepiločiais orlaiviais bei mažaisiais palydovais“, – sako Vilniaus Gedimino technikos universiteto Antano Gustaičio aviacijos instituto dekanas dr. Justas Nugaras.

Bepiločiai orlaiviai ir nanopalydovai keičia nuotolinio stebėjimo galimybes

Nuotolinis stebėjimas – tai informacijos rinkimas ir apdorojimas, neturint fizinio kontakto su konkrečiu objektu. Plėtojant nuotolinio stebėjimo technologijas – fotokameras, aktyvius jutiklius bei pilotuojamus ir bepiločius orlaivius, nanopalydovus, nuolat didėja mokslinių tyrimų pritaikymo darbų poreikis. „Bepiločių orlaivių era prasidėjo prieš dešimtį metų, o 2018 m. pasiekė staigų augimo šuolį. Prognozuojama, kad ši rinka nuolat augs ir iki 2027 m. pasieks 56,18 mlrd. dolerių vertę. Tiek Lietuvoje, tiek globaliu mastu jau trūksta specialistų, gebančių at-

Dronas. VILNIUS TECH nuotr.

likti tarpdisciplininius darbus, apimančius vaizdus ir jų apdorojimą, dirbtinio intelekto taikymą, specifinių, tokių kaip miestų skenavimui pritaikytų, orlaivių ir palydovų projektavimą ir sistemų kūrimą“, – sako J. Nugaras.

Nuotolinis stebėjimas naudojamas daugelyje sričių, įskaitant geografiją, žemės matavimus ir daugumą Žemės mokslo sričių – hidrologiją, ekologiją, meteorologiją, okeanografiją, glaciologiją, geologiją. Šis duomenų rinkimo būdas taip pat yra aktualus karinei pramonei, žvalgybai, įvairioms komercinėms, ekonominėms, valstybės ir

miestų planavimo ar humanitarinėms veiksoms, nelaimių pasekmių likvidavimui.

Patirtis keliama į aukštesnį lygį

Aviacijos padaliniai ir mokslinių tyrimų grupės bendradarbiauja su Lietuvos kariuomene, Valstybės sienos apsaugos tarnyba, yra sukūrę daugiau kaip 10 įvairių nuotolinių duomenų rinkimo poreikiams skirtų bepiločių orlaivių prototipų ir palydovų taikymą tiria šeši doktorantai. Vis aktyviau vykdomi tyrimai reikalauja plėsti šios srities tyrimus ir steigti savarankišką Aerokosmoso duomenų centrą. Juo labiau kad ateities planų nestinga.

„Siekiant Lietuvai aktyviau įsitraukti į Europos „Horizonto“ programas, centras padės vykdyti ir prisitaikymo prie klimato kaitos misiją. Planuojama plėtoti elektrą varomus ir atsinaujinančius energijos šaltinius, tokius kaip saulės energiją bei terminius oro srautus naudojančius bepiločius orlaivius, bei tirti, kaip juos galima pritaikyti sausumos ir vandens transporto, saugumo, žemės ūkio duomenims rinkti. Pagal rinkos poreikį planuojama pritaikyti bepiločius orlaivius miestų stebėjimo ir oro

taršos kartografavimo poreikiams, kuriant sistemas, susidedančias iš bepiločių orlaivių ir skrydžio metu reikalingų jutiklių duomenims rinkti“, – pasakoja Antano Gustaičio aviacijos instituto dekanas.

Aviacijos instituto planuose – ir vandenynų, jūrų, pakrančių ir sausumos vandenų apsaugos misijos. Planuojama tai pritaikyti vandens telkinių ir jūrų teritorijų bei pakrančių erozijos stebėjimui ir fiksavimui įvairiais jutikliais. Poveikio klimatui ir pažangių miestų misijos vykdymui bus naudojamos naujausios technologijos. Fiksuojant transporto procesus bus taikomas dirbtinis intelektas, o skrydžio trukmei prailginti pasitelkiami atsinaujinančius energijos šaltinius naudojančius bepiločių orlaivių prototipai.

Naujojo padalinio veikla bus orientuota į ilgalaikius mokslinius tyrimus, naujas paslaugas verslo įmonėms ir naujų projektų vykdymą. Padalinys padės rengti mokslininkus aviacijos, informacinių ir ryšių technologijų šakose, duomenų apdorojimo, pilotavimo ir bepiločių orlaivių specialistus. Aerokosmoso duomenų centras sudarys sąlygas pritraukti aukšto lygio mokslininkus iš Lietuvos ar užsienio valstybių. ■

Dalyvaujantiems astronautų atrankoje – universiteto pagalba

Seimui ratifikavus narystę Europos kosmoso agentūroje, Lietuvai atsivėrė daug reikšmingų galimybių. Pasak Vilniaus Gedimino technikos universiteto Antano Gustaičio aviacijos instituto dekaną dr. Justo Nugaro, nors mūsų valstybė mokės narystės mokesčių, didžioji jo dalis sugrįš per projektų finansavimą kosmoso ekosistemos kūrimui ir stiprinimui. „Narystė agentūroje leis lygiaverčiai dalyvauti mokslininkų ir pažangiausių žmonių bendruomenėje, aktyviau įsitraukti

į mokslinius tyrimus, mokytis iš partnerių patirties. Itin aktualus yra planuojamas agentūros Verslo inkubatorius, kuris leistų su kosmoso ir aviacijos technologijomis susijusius sukurtus prototipus paversti verslais. Ir žinoma, šiuo metu vienas labiausiai aptariamų narystės ratifikavimo aspektų – galimybė Lietuvos atstovams dalyvauti EKA paskelbtoje astronautų atrankoje“, – sako jis.

Pasak J. Nugaro, atsivėrus šiai neeilinei galimybei, Antano Gustaičio aviacijos

institutas (AGAI) yra pasirengęs padėti norintiems dalyvauti atrankoje. AGAI specialistai siūlo pagalbą, rengiant motyvacinę laišką, supažindinant su EKA specifika ir veiklos pobūdžiu, konsultuojant sveikatos patikros klausimais. Norime, kad Lietuva pasinaudotų unikalia galimybe. Anot dekaną, kandidatų, atitinkančių reikalavimus, Lietuvoje yra nemažai. Galimybė dalyvauti atrankoje yra labai svarbi, nes panašaus tipo atranka vyksta tik kas 10–12 metų. Paskutinė

vykdyta 2008 m., joje dalyvavo apie 8 tūkst. norinčiųjų, iš jų tik 11 proc. buvo pakviesti į pirmąjį iš šešių etapų. Galiausiai, iš visų atrinkti tik 4–6 žmonės.

„Norime pakviesti visus magistro laipsnį turinčius inžinierius išbandyti savo galimybes, nes atranka neapsiriboja tik pilotavimo ar aeronautikos inžinerijos absolventais. Agentūra ieško įvairių krypčių specialistų, o Lietuva turi, ką pasiūlyti“, – sako J. Nu-

Kurti vieningą akademinę zoną

Kauno universitetų istorijoje – neeilinis įvykis: pirmą kartą beveik keturios dešimtys Kauno universitetų dekanų ir studijų prorektorius susitiko ieškoti sąlyčio taškų, kuriant vieningą Kauno miesto akademinę zoną. Atsiradusios galimybės atvertų dar daugiau perspektyvų studijas Kaune besirenkantiems studentams.

„Kaunas turi net keturis universitetus, tačiau studijų srityje ne visos galimybės yra išnaudojamos, o kuriamoje Kauno akademinėje zonoje galėtų atsirasti daugiau bendrųjų ir galimybių“, – teigė susitikimą inicijavusio Vytauto Didžiojo universiteto (VDU) studijų prorektorė dr. Simona Pilkienė. Anot jos, Kauno miesto universitetų dekanų susitikime buvo džiugu girdėti tiek idėjų, kurias geranoriškai išsakė visų universitetų atstovai. „Labai prasminga, kad „Kaunas – Europos kultūros sostinė 2022“, ir Lietuvos universiteto 100-mečio

išvakarėse kuriame Kauno, kaip akademinio miesto, bendrų veiksmų programą. Esame įsikūrę viename mieste, tad matome prasme bendradarbiauti: susivieniję Kauno universitetai kartu galėtų dirbti daug plačiau ir veiksmingiau. Labai svarbu, kad, dalindamiesi savo ištekliais, praplėstume studentų galimybes“, – sakė dr. S. Pilkienė.

Nauda ir studentams, ir dėstytojams

Nuotolinio susitikimo metu dekanai ir prorektorai ieškojo bendrų sąlyčio taškų, aptarė bendradarbiavimo galimybes, išsakė konkrečių pasiūlymų. Numatoma, kad bendradarbiauti būtų galima skirtingose kryptyse: tiek kalbant apie studijas, tiek apie dėstytojų kvalifikacijų kėlimą ar dalijimąsi infrastruktūra. Susitikime buvo svarstoma Kauno universitetų studentams suteikti galimybę rinktis bendrauniversitetinius ir

pasirenkamuosius dalykus, vykdyti gretutines studijas, inicijuoti bendrus studentų projektus ir baigiamuosius darbus. Buvo analizuojami bendrų projektų, kvalifikacijos tobulinimo, bendrų metodinių priemonių kūrimo, turimų išteklių naudojimo praktiniams užsiėmimams ir praktikos vietoms klausimai.

Kaip pažymėjo Lietuvos sveikatos mokslų universiteto atstovai, Kaune yra daug studentų, atvykusių iš užsienio valstybių, tad ir čia prasminga jungti jėgas mentorystės bei ambasadorystės programose. Nuotoliniame susitikime skambėjo pritarimo sulaukę siūlymai stiprinti bendruomenę, kuriant bendrą renginių platformą, kurioje atsispindėtų keturiuose universitetuose vykstantys mokslų, kultūros ar sporto renginiai.

Susitikime dalyvavo beveik 40 Kauno technologijos universiteto, Lietuvos sveikatos mokslų universiteto, Lietuvos sporto

Kauno vaizdas. VDU nuotr.

universiteto ir Vytauto Didžiojo universiteto dekanų bei prorektorius. „Isidėmėjau mintis, kurias tikrai verta plėtoti. Išgirdome, kuo gyvename, kuo esame panašūs ir skirtingi. Pamatę vienas kitą, išklausę, galime geriau suderinti veiklą“, – po susitikimo sakė Kauno technologijos universiteto studijų prorektorius doc. dr. Jonas Čeponis. ■

VDU Žemės ūkio akademijos laboratorijose – atvira prieiga

Mokslo laboratorijose dažniausiai išvaizduojame tyrimus atliekančius mokslininkus, kartais – studentus. Tačiau Vytauto Didžiojo universiteto (VDU) Agrobiotechnologijos laboratorijoje jau beveik pusmetį galima sutikti ir gimnazijų auklėtinius, ir verslininkų atstovus. „Agronomijos fakulteto Agrobiotechnologijos laboratorija – viena iš kelių VDU Žemės ūkio akademijos Jungtinių tyrimų centro laboratorijų, kurios veikia atviros prieigos principu. Nors jos labiau orientuotos į kryptį „mokslas – verslui“, bet šios laboratorijos yra atviros praktiškai visiems“, – pasakojo laboratorijos vadovė prof. dr. Natalija Burbulis.

Tikisi papildomo stojamojo balo

Tuo šitiktinti galėjo ir Kauno jėzuitų gimnazijos auklėtinė Gintė Baranauskaitė. VDU Agrobiotechnologijos laboratorijoje abiturientė parengė biologijos brandos darbą „Vaistinės melisos tiesioginė regeneracijos priklausomybė nuo augimo reguliatorių *in vitro* aplinkoje“. Paklausta, kodėl ėmėsi tokio tyrimo, mergina atskleidė ir pragmatišką tikslą: parengęs pasirinktos srities brandos darbą ir jį apgynęs, abiturientas, stodamas į Lietuvos aukštąsias mokyklas, gauna papildomą stojamąjį balą.

Apie galimybę atlikti brandos darbą G. Baranauskaitė išgirdo iš biologijos mokytojos, kuri ir tapo jos darbo vadove. Mergina papasakojo norėjusi patekti į tikrą laboratoriją: „Norėjau atlikti ne teorinį, bet labiau praktinį darbą, todėl susisiečiau su Agrobiotechnologijos laboratorijos vadove prof. dr. N. Burbulis, kuri mano konsultante paskyrė jaunesniąją mokslo darbuotoją dr. Ramunę Masiene.“ Iš visų merginos bendrąsias vos pora turėjo drąsos ir pasiryžimo išbandyti save ir savarankiškai parengti brandos darbą.

Laboratorijoje buvo lydima specialisto

Abiturientė teigė esanti labai dėkinga VDU Žemės ūkio akademijos Agrobiotechnologijos laboratorijos kolektyvui ir jaunesniajai mokslo darbuotojai dr. R. Masienei, kuri tapo jos darbo konsultante. „Konsultantas brandos darbui nėra privalomas, tačiau aš norėjau atlikti tokį darbą, kuriam man trūko specifinių žinių, pavyzdžiui, apie *in vitro* aplinką, tad labai džiaugiuosi, kad dr.

R. Masiene tapo mano konsultante, – sakė gimnazistė. – VDU Agrobiotechnologijos laboratorija neseniai įrengta, viskas atrodo tikrai įspūdingai. Labai tikiuosi, kad ateityje dar turėsiu galimybių pasidaruoti tokio tipo laboratorijose.“

Laboratorijos veikia atviros prieigos principu

VDU Agrobiotechnologijos laboratorija yra viena iš Atviros prieigos žemės ir miškų jungtinio tyrimų centro laboratorijų. Šį centrą sudaro 8 laboratorijos, jų ištekliai prieinami ne tik tų institucijų darbuotojams, studentams ar stažuotojams, bet ir suinteresuotiems asmenims iš kitų institucijų ar verslo subjektų. „VDU Žemės ūkio akademija

gijos laboratorijoje, moksleiviams reikia tiesiog domėtis augalų biotechnologija, būti smalsiems ir pasirengusiems dirbti. Motyvacija yra tai, kas padeda pasirinkti iš norinčiųjų bendradarbiauti“, – pagrindinius atrankos kriterijus įvardijo mokslininkė. Kiekviena iš atviros prieigos principu veikiančių laboratorijų turi savo vadovą, į jį ir reikėtų kreiptis, norint vykdyti eksperimentus. Be to, skirtingai nei bendradarbiavimo su verslo atvejais, motyvuoti būsimieji abiturientai naudotis 4 VDU Žemės ūkio akademijos laboratorijų ištekliams kviečiami nemokamai, nes jų tyrimų sąnaudas kompensuoja fakultetai.

Klausimų turi ir verslininkai

Prof. dr. N. Burbulis papasakojo, kad į atviros prieigos laboratorijose dirbančius mokslininkus neretai kreipiasi ir verslo atstovai: „Nemažai verslininkų kreipiasi, norėdami išsiaiškinti problemas, o mes, mokslininkai, jiems padedame. Jei reikia, į tyrimus įtraukiame įvairių pakopų studentus. Siekiant sumažinti cheminių preparatų panaudojimą žemės ūkio augalų auginimo technologijose, agroverslo įmonėms vis aktualesni tampa biologiškai aktyvių junginių poveikio augalams tyrimai. Agrobiotechnologijos laboratorijos mokslininkai pagal verslo įmonių užsakymus įvertino įvairius biologinius preparatus ir pateikė verslo atstovams moksliskai pagrįstas rekomendacijas įvairioms žemės ūkio augalų agrotechnologijoms tobulinti. Tai – vienas sėkmingų mokslo ir verslo bendradarbiavimo pavyz-

Kauno jėzuitų gimnazijos abiturientė Gintė Baranauskaitė

šiuo atžvilgiu yra viena išskirtinių mokymo įstaigų, kuri turi tiek ir tokio lygio mokslinių laboratorijų, skirtų mokslo tyrimams, studijoms ir baigiamiesiems abiturientų, bakalaurų, magistrų darbams bei daktaro disertacijoms rengti. Šiose laboratorijose sukaupta šiuolaikiška materialinė baze bei įranga savo tyrimams gali naudotis ne tik mūsų mokslininkai ir studentai“, – pasakojo prof. dr. N. Burbulis.

Pasak VDU Agrobiotechnologijos laboratorijos vadovės, VDU Žemės ūkio akademija turi puikią mokslinę bazę, tad norinčių darbuotis šiose laboratorijose netrūksta. „Norint atlikti tyrimus Agrobiotechnolo-

VDU Žemės ūkio akademijos Agronomijos fakulteto Agrobiotechnologijos laboratorijos vadovė prof. Natalija Burbulis

Atviros prieigos laboratorijoje

džių. Tiesa, šiuolaikiški inovatyvūs tyrimų metodai yra gana brangūs, tačiau, ieškodami atsakymų į kilusius klausimus, verslininkai finansuoja jiems aktualius mokslinius tyrimus. ■

Dalyvaujantiems astronautų atrankoje – universiteto pagalba

■ Atkelta iš 6 p.

garas. Ypač kviečiami Vilniaus Gedimino technikos universiteto Antano Gustaičio aviacijos instituto absolventai, kadangi dėl studijų specifikos jie turi daugiau šioje srityje reikalingos patirties. Išnagrinėję kandidatavimo kriterijus, žino, kad motyvacinis laiškas pirmame etape yra itin svarbus, nes norinčiųjų visoje Europoje yra tūkstančiai ir tai yra aukščiausio lygio profesionalai. Pasak J. Nugaro, motyvaciniam laiške turi atsispindėti dalykinis pasiruošimas, asmeninė patirtis, inžinerinis mąstymas ir bendras

kandidato pasiruošimas.

„Lietuva yra aukštųjų technologijų šalis ir į kosmoso technologijų pasaulį žengia vis tvirtesniu žingsniu. Mes turime puikių pavyzdžių, įmonių ir startuolių, kurie atlieka tyrimus, turime puikių mokslininkų, kurie gina daktaro disertacijas kosmoso tematika. Susidomėjimas ir galimybės didėja kiekvieną dieną ir tokias tendencijas matysime dar keletą ateinančių metų. Tikimės, kad Lietuvos narystė Europos kosmoso agentūroje tai dar labiau sustiprins“, – sako dr. Justas Nugaras. ■

DIDYSIS AKADEMIKO ALGIMANTO GRIGELIO KELIAS

Mokslininko devyniasdešimtmečiui

Gamtos m. dr. Vytautas Narbutas

(Pabaiga. Pradžia – Nr. 9)

Visų kitų apdovanojimų ir garbės vardų sąrašą, gal ir nepilną, pateikiu, remdamasis oficialiais duomenimis:

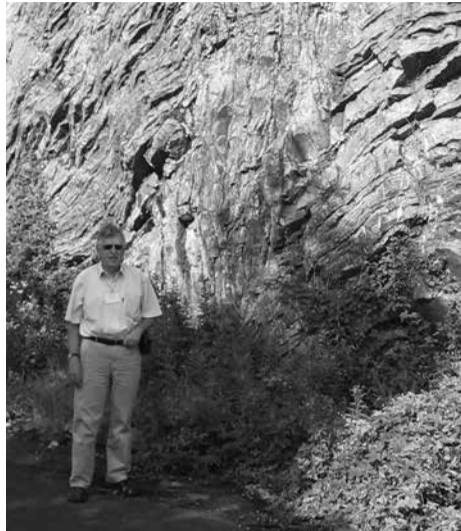
VU Geologijos-mineralogijos katedros profesorius (1994), Lietuvos geologų sąjungos garbės narys, Estijos geologų draugijos garbės narys, Švedijos geologų sąjungos narys, Maskvos gamtos tyrėjų draugijos narys.

Algimantas Grigelis yra aktyvus Tarptautinės geologijos mokslų istorijos komisijos narys. Jis buvo Pabaltijo stratigrafijos komisijos, nuo 1993 m. – Baltijos stratigrafijos asociacijos įkūrėjas ir pirmininkas, Lietuvos nacionalinio geologų komiteto įkūrėjas ir pirmininkas (1993–1994). Apdovanojimai: Karolio Bogdanovičiaus medalis (1973, Lenkija); Sąjunginės gamtos tyrėjų draugijos garbės diplomas (1988); Lietuvos Respublikos valstybinė mokslo premija (1996); vardinė Lietuvos mokslų akademijos akademiko Juozo Dalinkevičiaus premija (2001). 2019 m. – Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino ordino Karininko kryžius.

Algimanto Grigelio – mokslininko-paleontologo, jūros sistemos foraminiferų, stratigrafijos ir paleogeografijos problemų tyrėjo ir mokslinių darbų organizatoriaus biografija, norint ją aprėpti ir visapusiškai pateikti, būtų atskira mokslinio darbo tema. Vien jo darbų bibliografijos rodyklė, išleista 2011 m., sudaro 315 lapų. Gaila, kad ši knyga išleista vos 200 egz. tiražu.

Pirmasis šimtas bibliografijos lapų – įdomiausia lektūra, Algimanto Grigelio gyvenimo ir kūrybos atpasakojimas su mokslinių projektų iliustracijomis. Su šiuo darbu sąvadu, kartu su jų autoriumi, pabuvoje Sirijoje (1986–1990), Kanadoje (1990–1991), Švedijoje (1992–1999), kur Algimantas Grigelis, kaip jūros sistemos foraminiferų žinovas, dalyvavo tarptautinio bendradarbiavimo renginiuose.

Atskira tema, užvaldžiusi mokslininko dėmesį, – Baltijos jūros geologija. Lietuvos, Latvijos ir Estijos geologinių žemėlapių patirtis buvo pratęsta, kuriant Baltijos akvatorijos geologinį žemėlapi. Naujos patirtys, pažintys, dalyvavimas Estijos–Švedijos ir Rusijos–Suomijos jūrinėse ekspedicijose. Tai ir nauja „jūreivystės patirtis“, kurią Algimanto vestibuliarinis aparatas atlaikė labai sėkmingai. Kaip vieną svarbiausių darbų šioje Baltijos tyrimų kryptyje pats autorius nurodė Lietuvos–Švedijos 1996–1999 m. GEOBALT projektą, kuriame pirmą kartą

Prie Silūro klinčių tektonikos Prahos apylinkėse, Čekijos Respublika (2005)

buvo suderinti ir apibendrinti duomenys iš rytinės ir vakarinės Baltijos jūros dalių. Nuo 1963 m. jis tęsia akad. Vytauto Gudelio įkurtą tarptautinio metraščio „Baltica“ leidybą, yra nepamainomas jo redaktorius.

Kas svarbiausia, kuo galėtų pasidžiaugti, žvelgdamas į nueitą geologo kelią? Kaip rašė pats, per savo mokslinio darbo dešimtmečius jis ištyrė visą Lietuvos ir gretimų regionų jūros, kreidos ir paleogeno pjūvių mikrofauną ir stratigrafiją. Paleontologinius duomenis sukaupe, dalyvaudamas ekspedicijose Centrinėje Rusijoje, Ukrainoje, Kryme, Moldovoje, Kaukaze, Timano–Pečioros regione, subpoliariniame Urale, Taimyre, Sibiro šiaurėje. Aišku, ir Lietuvoje, kur turime garsiausiąją Papilės atodangą ir daugybę gręžinių.

Kaip paleontologas, jis gali pasidžiaugti ne tik savo naujai nustatytomis foraminiferų atmainomis. Remdamasis Šakių rajono Jotijos kaimo gręžinyje apatinio oksfordžio nuosėdų tyrimais, 1958 m. aprašė naują planktoninių foraminiferų rūšį – *Globigerina oxfordiana*, kuri buvo labiau paplitusi šiltų jūrų vandenyse. Jis pats šią rūšį aptiko Sirijos, Švedijos, Lenkijos, Kanados oksfordžio nuosėdose. Aprašė ir paskelbė penkias naujas foraminiferų gentis, išskyrė tris naujus taksonominius vienetus – pošeimes. Grigelio pavarde pavadinta fosilinių foraminiferų gentis Grigelis Michalevich (1981), keliolika rūšių: *Astaculus grigelis Putrija* (1982) ir kt. Beje, sugalvodami naujų fosilijų genčių ir rūšių vardus, autoriai, pritaikydami kolegų pavardes, kartais ir pajuokaudavo, pavyzdžiui, baisiausias iš dinosauro turi Inostrancevija vardą, taip įamžinant akademiką Inostrancevą.

Sklandydamas Algimanto Grigelio mokslinės biografijos lapus, pamatai tokią gausią veiklos pasiekimų, kad net sunku nusakyti, kas teikia didžiausią džiaugsmą pačiam mokslininkui. Turbūt pats darbas, veikla, kuria tuo metu buvo užsiėmęs, pabaigto darbo džiaugsmas ir įprotis prie jo daugiau nebegrįžti. Jam būdingu akcentuotu judesiu užversdavo įvykdyto projekto aplanką ir padėdavo jį į šalį.

Tačiau didieji ilgo gyvenimo projektai traukdavo sugrįžti ir buvo vainikuoti monografijomis: „Akademikas Vytautas Gudelis“ (2011), „Ignotas Domeika. Geologas, mineralogas, kalnų inžinierius“ (2017), „Akademikas Juozas Dalinkevičius“ (2014), „Profesorius Mykolas Kaveckis – inžinierius, mineralogas, geochemikas“ (2011). Šios knygos tapo paminklais iškiloms mūsų asmenybėms. Niekas kitas tų paminklų nebūtų sukūręs.

Šios monografijos ne tik patvirtino Algimanto Grigelio fenomenalų sugebėjimą suburti ir įkvėpti autorius, bet ir paliudijo apie jo, kaip dėmesingo literato, talentą. Tos knygos – tai ne vien pasakojimai apie išskirtines asmenybes ir jų nuveiktus darbus. Tai ir jų laikmečio, tos epochos pervartų atkūrimas. Tokio liudijimo autentika pasiekiamą per gausią archyvinę duomenų, laiškų, amžininkų prisiminimų ir šių knygų herojų minčių. Tai ypač ryšku knygoje apie Ignatą Domeiką. Pačią didžiausią pervartą – 1831 m. sukilimą ir paliktą tėvynę – Ignas Domeika patyrė dar savo gyvenimo rytmetyje, tačiau ir per visą savo nepaprastai vertingais darbais prisodrintą gyvenimą Čilėje išliko romantizmo epochos žmogumi, ištikimu filomatų devizui „Mokslas, dorybė, tėvynė“. Šis kalnus nuvertusios veiklos žmogus iš tikrųjų ilgėjosi siegti ramybės, kurią rado tik gyvenimo pabaigoje, keleriems metams sugrįžęs į tėviškę, atsidavęs mintims apie gyvenimo prasmę ir sielos nemirtingumą.

Knygoje, skirtoje prof. J. Dalinkevičiui, lyg gražus detektyvas išsiskiria paties A. Grigelio pasakojimas apie Gardino gimnazistą Juozą, atostogavusį pas savo dėdę, Gervėčių bažnyčios kleboną, ir jo draugystę su pora metų vyresne Domeikų giminės anūke Janina Poplavską. Ši jaunystės mūza, įkvėpusi tobulėti dvasia ir pakilti iki žvaigždžių, po penkiasdešimties metų laiškais vėl sugrįžo į mūsų Profesoriaus gyvenimą.

Algimantas Grigelis yra ne tik reiklus lyderis, kuriam rūpi vien darbas ir rezultatai. Jo paties pasakytas: „Jei ką nors nuvyliu – prašau atleisti. Niekada nenorėjau nei patikti, nei įtikti. Tiesiog norėjau dirbti mokslo

Baltijos jūros, Lubiato hidrofizinių tyrimų poligone, Lenkija (2005)

labui.“ Toks jo, direktoriaus ir darbų organizatoriaus, įvaizdis yra ir mano mintyse. Bet šis įvaizdis – dar tik pusė žmogaus. Kad tokia yra ir jo dvasia, įsitikinau per Vytauto Mačernio eiles, paties Algimanto primintas kažin kurio renginio proga:

*Mes nežinome kam, bet gyventi,
Kurti ir juoktis pasauly – puiku;
Nes ir tai, ką mes esam iškentę,
Vienąsyk prasiveržia džiaugsmu.*

Šiuo ketureiliu ir tiktų užbaigti jubiliatui Algimantui Grigeliui skirtą straipsnį.

Šaltiniai:

1. Lietuvos geologijos institutas, 1941–2001. Sudarė A. Grigelis. Vilnius, 2001.
2. Geologas esu tik vienas. Utenos gimnazija pokario verpetuose: 1949 metų laidos 50-ties metų sukakčiai. Utena, 2000.
3. Lietuvos geologai. Biografijų žinynas. Vilnius, 2009.
4. Algimantas Grigelis. Bibliografijos rodyklė. Vilnius, 2011.
5. Grigelis A. Mezozojus. Jura. Lietuvos geologija. Sudarė A. Grigelis ir V. Kadūnas, Mokslo ir enciklopedijų leidykla. Vilnius, 1994.
6. Akademikas Vytautas Gudelis. Sudarytojas ir moksl. redaktorius A. Grigelis. Vilnius, 2011.
7. Grigelis A. Pirmasis dešimtmetis Lietuvoje: siekiai ir darbai. Profesorius Mykolas Kaveckis – inžinierius, mineralogas, geochemikas. Sudarė A. Grigelis. Vilniaus universiteto leidykla, Vilnius, 2012.
8. Grigelis A. Gervėčių linijos pėdsakas. Akademikas Juozas Dalinkevičius. Vilniaus universiteto leidykla, Vilnius, 2014.
9. Ignatas Domeika. Geologas, mineralogas, kalnų inžinierius. Sudarė A. Grigelis. Vilniaus universiteto leidykla, Vilnius, 2017.
10. Grigelis A., Gelumbauskaitė L. Ž. Ignato Domeikos protėviai ir ainiai. Ignatas Domeika. Geologas, mineralogas, kalnų inžinierius. Sudarė A. Grigelis. Vilniaus universiteto leidykla, Vilnius, 2017. ■

Minėdami Mariją Gimbutienę, pagerbkime ir jos tėvus – gydytojus Alseikas

Regina Vaišvilienė

Kiek vilniečių ar Vilniaus svečių yra atkreipę dėmesį į atminimo lentą, pritvirtintą ant namo Jogailos g. 11, Vilniuje, ir užrašą joje: „Šiuose namuose 1918–1931 m. gyveno ir dirbo Danielius ir Veronika Alseikos, garsūs lietuvių visuomenės ir kultūros veikėjai. Čia gimė ir gyveno 1921–1931 m. žymi archeologė

profesorė Marija Alseikaitė-Gimbutienė (1921–1994).“ Tenka tik apgailestauti, kad prie Alseikų pavardės nepaminėta jų profesija, neatkreiptas dėmesys, kad jie ne tik užsiėmė visuomenine veikla, bet ir buvo puikūs praktikuojantys gydytojai, išgelbėję tūstančius gyvybių. O tai daro nemažą skriaudą Lietuvos medicinai ir jos istorijai.

Minint archeologės Marijos Alseikaitės-Gimbutienės metus, reikėtų prisiminti jos

tėvus – iškilus Lietuvos visuomenės veikėjus, visą gyvenimą kovojusius už Vilniaus ir Vilniaus krašto lietuvių teises ir lietuviybę, gydytojus Veroniką ir Danielių Alseikas. 2021 m. sausio 1 d. sukako 140 metų nuo Danieliaus Alseikos gimimo. 60 metų praėjo nuo Veronikos Alseikienės mirties. Šių dviejų ištvermingų, dvasingų šeimų šaknis išaugino Lietuvai ir pasauliui iškilį mokslininkę Mariją Birutę Alseikaitę-Gimbutienę.

„Ačiū tėvams, šeimos bičiuliams (ypač Basanavičiui, Vydūnui, Vaižgantui) ir kitiems nuostabiems žmonėms, įkvėpusiems meilę praeičiai, liaudies kūrybai ir menui. Ir su pačia švenčiausia pagarba tariu ačiū Mamytei, tetai Julijai Biliūnienei-Matjošaitienei ir jos dukrai – mano svarbiausiai auklėtojai Meilei Lukšienei – už visą stiprybę ir neribotą meilę, – jos sukūrė stiprios lietuviškos moters

Minėdami Mariją Gimbutienę, pagerbkime ir jos tėvus – gydytojus Alseikas

Veronika Janulaitytė (Berlynas, 1908)
Lietuvių literatūros ir meno archyvas

■ Atkelta iš 8 p.

simbolį.“ Tai Marijos Gimbutienės žodžiai, pasakyti Vytauto Didžiojo universitete 1993 m. birželio 11 d., suteikiant jai Garbės daktaro vardą („Literatūra ir menas“, 1993 m. liepos 17 d.).

Veronika Janulaitytė-Alseikienė gimė 1883 m. gegužės 18 d. Malavėnų kaime netoli Šiaulių, gausioje Agotos Petkevičiūtės-Janulaitienės ir Mato Janulaičio šeimoje. Ji buvo tryliktas šios šeimos vaikas. Veronikai nebuvo nė metų, kai mirė jos tėvas. Visi didelės šeimos rūpesčiai užgulė ant motinos ir jau kiek ūgtelėjusių vyresniųjų vaikų pečių. Šeimoje užaugo 9 vaikai. Visi jie lankė slaptąją „daraktorinę“ lietuvišką mokyklą. Motina, kaip išgalėdama, stengėsi, kad vaikai gautų bent minimalų išsilavinimą. Tai buvo neeilinė savo pažiūromis tam laikui pasiturinčių laisvųjų valstiečių šeima. Ar daug galima surasti šeimų, kur net penki vienos šeimos vaikai įgijo aukštąjį išsilavinimą, iš jų – net dvi mergaitės. Vyresnioji Julija tapo odontologe, jaunėlė Veronika – akių ligų gydytoja. Visi Janulaičiai buvo įsitraukę į lietuviškos spaudos platinimo veiklą, lietuviybės puoselėjimą, pažangių idėjų sklaidą. Gal dėl to ir abi seserys nuo pat jaunystės įsitraukė į aktyvų visuomeninį gyvenimą.

Veronika mokėsi Šiaulių gimnazijoje, iš kurios buvo pašalinta už lietuviškos spaudos laikymą ir platinimą. 1902 m., baigusi gimnaziją Mintaujoje (dabar – Jelgava), Veronika pasirinko medicinos studijas. Rusijoje moterų nepriėmė į Medicinos fakultetą, todėl ji, pasiskolinusi 200 rublių iš brolio Juozo, išvyko į Berną (Šveicariją). Ten gyveno brolis

Atminimo lenta ant namo Vilniuje, Jogailos g. 11. V. Jonkutės nuotr.

Augustinas. Vieną semestrą laisvojo klausytojo teisėmis Veronika mokėsi Vienoje. Grįždama atostogų, sustojo Berlyne, kur išsiaiškino, kad galėtų būti priimta į Medicinos fakultetą, jei turėtų 8 klasių lotynų kalbos baigimo pažymėjimą. Ji nuvyko į Peterburgą, kur, gavusi leidimą, sėkmingai išlaikė egzaminą, ir vėl išvyko į Berlyną, kur įstojo į Medicinos fakultetą.

Gyvendama Berlyne, Veronika įsitraukė į Lietuvių draugiją, klausėsi Augusto Bebelio, Lily Braun, Klaros Cetkin (socialdemokratinė idėjų ir feministinių pažiūrų politiniai veikėjai) paskaitų. „Klara Cetkin buvo karšta revoliucionierė: kalbėdama lakstė po sceną, mosikavo rankomis, plaukai pasišiaušę, pati netvarkinga. Ji mane ir atbaidė nuo tokios rūšies paskaitų“, – prisiminimuose rašė Veronika.

Berlyne susipažino su Vydūnu, kiek galėdama globojo Povilą Višinskį, kuris dėl paūmėjusios tuberkuliozės nebeturėjo jėgų išvykti į Merano kurortą. Veronika P. Višinskiui surado geriausią plaučių ligų specialistą, kuris lankė ligonį, nors niekuo padėti nebegalėjo. Septintame studijų semestru V. Janulaitytė susidomėjo akių ligomis, iš profesoriaus Gverfo sužinojusi, kad Lietuvoje labai daug sergančių trachoma. Ėmėsi moksliskai tyrinėti šią ligą, daug dirbo laboratorijose. 1908 m. vasarą išlaikė egzaminus ir apgynė darbą trachomos tema gražioje Humboldto salėje Frydricho Vilhelmo universitete Berlyne. V. Janulaitytė gavo diplomą su įrašu *virgo doctissima* (mokyčiausia mergina). Jai suteiktas medicinos ir chirurgijos daktaro vardas.

Į Lietuvą Veronika grįžo turėdama gydytojo diplomą ir mokslo laipsnį, tačiau Rusijos teritorijoje negaliojo užsienyje įgytas diplomai. Reikėjo perlaikyti visus egzaminus. Nuvyko į Peterburgą. Dėl įsiplieskusių studentų streikų egzaminų laikyti negalėjo. Tada išvyko į Charkovą. Veronika rašė: „Tokiems egzaminams kiti kolegos rengiasi vienerius–dvejus metus. Aš laikiau be pasirengimo, iškart po egzaminų Berlyne. Kadangi kursą gerai mokėjau, sunkiausia man buvo versti jį į rusų kalbą.“ (Daktarės Veronikos Alseikienės prisiminimai ir laišakai, p. 59) 1909 m. sausio mėnesį V. Janulaitytė, išlaikiusi visus egzaminus, gavo antrą gydytojo diplomą.

Baigiant laikyti egzaminus, Veroniką pasiekė žinia, kad sunkiai serga mama. Išlaikiusi egzaminus, ji skubėjo aplankyti sergančią mamą, deja, nespėjo. Po mamos laidotuvių išvyko į Vilnių, kur dalyvavo Lietuvių mokslo draugijos suvažiavime, aplankė lietuvių meno parodą, įsirašė į Dailės draugiją, o dailininko A. Žmuidzinavičiaus namuose susipažino su Dorpatu (dabar – Tartu) medicinos studentu Danieliumi Alseika. Jausdama, kad dar trūksta žinių, Danieliaus patarta, išvyko į Dorpatą pas garsų akių ligų specialistą profesorį Ozolinį.

Dorpatė Veroniką šiltai sutiko lietuvių studentai. Jie surengė susitikimą su pirmąja lietuvaite, įgijusia daktaro laipsnį užsienyje. Visiems buvo smalsu paklausti įspūdžių, pasidalinti patirtimi. „Lankiau kliniką, laboratoriją, bet man vis dar trūko rimtesnės praktikos. Pavasarį, pasitarusi su klinikos asistentu Kolomenskiu, gavau paskyrimą į skrajojantį akių ligų būrį „Marija Fiodorova o sliepych“. Išvykau į Simbirsko guberniją. <...> Dirbdavome kasdien nuo ryto iki vėlaus

Janulaičių šeima XX a. pradžioje. Pirmoje eilėje (iš kairės): Julija (1880–1978), Veronika (1883–1970). Antroje eilėje (iš kairės): Kalikstas (1865–1943/47), Ona (1863–1943), motina Agota (1843–1908), kunigas Juozas (1868–1940), kunigas Pranas (1874–1952). Stovi (iš kairės): Jurgis (1876–1955), Augustinas (1878–1950), Petras (1870–1945). LMAVB RS F391 – 665

vakaro. <...> Operavau 85 metų senuką, kuris nematė 25 metus, o po kelių dienų, išvydęs šviesą, atėjo keliaklupsčias, atsistojo prieš mane ir sako, kad įvykęs stebuklas ir kad aš esanti šventoji.“ (Daktarės Veronikos Alseikienės prisiminimai ir laišakai, p. 61)

Pasibaigus ekspedicijai, Veronika grįžo į Peterburgą, kur lankė prof. Dalganovo kliniką. Reikėjo pinigų instrumentams nuosavai praktikai pradėti, todėl dairėsi, kur būtų galima užsidirbti. Pamačiusi skelbimą, kad reikalingas gydytojas Tulso gubernijoje, dėmėtiosios šiltinės epidemijos zonoje, nuvyko į Sveikatos ministeriją ir pasiprašė paskyrimo. Visi stebėjosi, kad jauna mergina taip rizikuoja. Veronika rašė: „Visi kaimai sirgo, bet ligonių nereikėjo lankyti, o tik siuntinėti vaistus. <...> Tačiau buvo ir netikėtumų, <...> vieną kartą atvyko vyriškis su trejetu pakinkytų arklių. Prašo skubiai vykti kartu. <...> Pirmą kartą atvykau pas tokį ligonį; moteris guli su dideliu moliniu puodu ant pilvo – visos žarnos puode. Taip buvo pastatyta savotiška taurė. Išleidau orą, nuėmiau taurę. Moteris pasveiko. Netoli buvo Babruisko apskrities ligoninė. Gydytojai sužinojo, kad nusimanau apie akių ligas, ir pradėjo mane kviestis. Padariau keletą operacijų. Visą vasarą dirbau, užsidirbau nemažai pinigų.“ (Daktarės Veronikos Alseikienės prisiminimai ir laišakai, p. 62)

Iš Tulso V. Janulaitytė nuvyko pas savo profesorių Gverfą į Berlyną pasitikrinti žinių ir nusipirkti darbui reikalingiausių instrumentų. „Profesorius leido man padaryti kataraktos operaciją. Praktikos turėjau daug. Operaciją atlikau gerai. Profesorius pasiūlė savo klinikoje asistento vietą. Bet pasilikti nenorėjau, nes žinojau, kad mano vieta – Lietuvoje, kur daug žmonių serga akių ligomis. Nusipirkau reikiamų instrumentų ir išvykau į Lietuvą“, – rašė Veronika. (*Tėsinys – kitame numeryje*)

Veronika Janulaitytė-Alseikienė (apie 1920, LMAVB_RS F165-437 55v)

Danielius Alseika (LMAVB_RS F165-437 11v)

LIETUVOS MOKSLININKŲ SĄJUNGOJE

ŽALIASIS ALJANSAS

Lietuvos žaliasis aljansas juridinių asmenų įsteigtas 2017 m. Jo globėjas yra kadenciją baigęs Lietuvos Respublikos Prezidentas Valdas Adamkus. Pagrindiniai Aljanso steigėjai buvo: Vytauto Didžiojo universitetas, Aleksandro Stulginskio universitetas (dabar – VDU Žemės ūkio akademija), Lietuvos mokslininkų sąjunga ir trys aplinkosauginės nevyriausybines organizacijos. Šiuo metu prie Aljanso yra prisijungę ir tapę jo nariais Lietuvos sveikatos mokslų universitetas ir advokatų profesinė bendrija „Koncus Legal“.

Pagrindinis Aljanso tikslas – dalyvauti valstybės darnios plėtros politikos formavime ir įgyvendinime, teikiant siūlymus Lietuvos valdžios institucijoms dėl klimato kaitos ir aplinkos taršos mažinimo, užtikrinant darnų ir tvarų vystymąsi. Atstovauti Lietuvos mokslininkų sąjungai Aljanso vykdomojoje veikloje 2021 m. gegužės 18 d. Lietuvos mokslininkų sąjungos tarybos sprendimu paskirtas **doc. dr. Justinas Rimas**, kuris yra ir Aplinkos ministerijos kolegijos narys. ■

Žaliojo aljanso steigėjai (2017)

Išradėjo gimtadienis

Dr. Raimundas Kaminskas

Neseniai man teko garbė kartu su visuomenininku Sigitu Šamborskiu pasveikinti Lietuvos mokslininkų sąjungos (LMS) narį, visuomenininką, išradėją, inžinierių Viktorą Jokubaitį jo 69-ojo gimtadienio proga, palinkėti jam sveikatos, neišsenkančios kūrybinės energijos ir sėkmės visuomeninėje veikloje.

Viktoras Jokubaitis gimė 1952 m. balandžio 28 d. Rietavo apylinkėse, ant Jūros upės kranto, Lietuvos laisvės kovų dalyvio Vaclovo Jokubaičio ir Marytės Lingytės-Jokubaitienės šeimoje. Visą laiką, su nedidelėmis pertraukomis V. Jokubaitis gyveno skirtingose vietose, bet šalia Jūros upės. Tai – Pajūralis, Kvėdarna, Tauragė. 1970 m. Baigęs Kvėdarnos vidurinę mokyklą, buvo paimtas į sovietinę kariuomenę ir tarnavo aviacijos daliniuose Kaukaze. 1973–1978 m. studijavo Kauno politechnikos institute (dabar – Kauno technologijos universitetas), kurį baigęs įgijo inžinieriaus diplomą.

Baigęs studijas, V. Jokubaitis pagal pasiskyrimą atvyko dirbti į Tauragės keramikos gamyklą. Nuo 1985 m. dirbo inžinieriumi technologu Tauragės skaičiavimo mašinų elementų gamykloje. Ten dirbdamas, įsiliejo į Lietuvos sąjūdžio veiklą, dalyvavo „Baltijos kelio“ ir kitose pilietinėse akcijose, buvo Lietuvos nepriklausomybės gynėjas 1991

m. Yra Lietuvos sąjūdžio kambario Tauragės muziejuje įkūrimo iniciatorius. 1992–1993 m. dirbo Lietuvos Respublikos Vyriausybėje. 1997–2009 m. buvo Tauragės apskrities centrinio pašto direktorius.

V. Jokubaitis yra Tauragės pėsčiųjų tilto per Jūros upę pastatymo idėjos autorius. Jis dalyvavo konkurse „Idėja Lietuvai“, o pagal jo Lietuvos Respublikos Seimo nariams pateiktą ir daugelyje leidinių išspausdintą straipsnį „Energetinių sprendimų keliai Lietuvai“ (2000) buvo priimtas įstatymo Nr. I-2455 pakeitimas, žinomas kaip supaprastintas būsto renovavimas.

V. Jokubaičio pastangomis buvo sukurti ir užpatentuoti 4 išradimai, kurių pagrindu atsirado naujos galimybės sukurti daugiau kaip šimtą kitų išradimų. Minėti išradimai gali daryti reikšmingą įtaką Lietuvos ūkio raidai. LMS pateikė inžinieriaus V. Jokubaičio patento Nr. 6173 „Hibridinis saulės, vėjo ir vandens energetinis segmentas“ pagrindu vystomą tyrimą, Prezidento Valdo Adamkaus premijai gamtosaugos srityje gauti. Šis išradimas skirtas įrenginiams, susijusiems su saulės, vėjo ir vandens energijos kompleksiniu pritaikymu, akumuluuojant į elektros grandinę specialios konstrukcijos energetiniame įrenginyje, kuris būtų naudojamas itin saugiam žmonių pervežimui, medžiagų ir prekių transportavimui.

Hibridinis energetinis segmentas, įreng-

tas ant daigafunkcinės komunikacinės linijos, turinčios tunelio pavidalo konstrukciją su viduje atskirais komunikaciniais kanalais, ir bokštų pavidalo atramas, sujungtas skersinėmis atramomis, ant kurių sumontuotas tunelis. Jo viršutinė sienelė – stogas yra nuožulni plokštuma vandeniui surinkti ir saulės elementams montuoti. Šie elementai yra orientuoti į saulę, o bokštų atramų viršuje įrengti vėjo jėgainių, žemutinėje – hidroturbinų elementai.

Augmenijos ir gyvūnijos kapiliaruose vykstantys skysčių transportavimo ir biosrovių susidarymo procesai buvo panaudoti perkeltiant juos į techninius konstrukcinius hibridinio energetinio segmento sprendimus, todėl iš to atsirado nauja sąvoka „kapiliarinė energetika“. Šios energetikos sukūrimas išspręstų daugelį ne tik Lietuvai kamuojaiančių problemų, tokių kaip: ekologinės būklės gerinimas, klimato kaitos stabdymas, ekologiškos ir pigios elektros energijos gamyba, naujo komunikacinio transportavimo principo diegimas, geopolitikos veiksmų švelnėjimas.

Remiantis V. Jokubaičio idėjomis buvo pagaminti arba aprašyti žiniasklaidoje šie objektai:

- specialus apsauginis tinklas Gedimino kalno Vilniuje nuošliaužoms sulaikyti;
- veido apsauginiai skydeliai akinių principu nešioti užkabinant už ausų;

Inž. Viktoras Jokubaitis. Asmeninio archyvo nuotr.

- kapiliarinės energetikos demonstraciniai modeliai-maketai;
- naujo principo spaudos demonstracinis stendas „Gaublys“ ir kt. Išradėjo svajonė, kad šios idėjos būtų kuo greičiau panaudotos Lietuvos gerovei kurti.

Laisvalaikio V. Jokubaitis dalyvauja vyrų chore „Mintauja“, Žemaičių kultūros draugijos veikloje. Kartu su žmona Violeta užaugino ir į gyvenimą išleido keturis vaikus. ■

NAUJOS KNYGOS

Vytautas Sirvydis. (2021). Širdies operacijos. Įgimtos širdies ydos. Žvilgsnis į istoriją. Iliustracijų autorė Ona Barisaitė. Vilnius: Tyto alba, 327 p.

Mokinio ir bendražiogio, kolegos dovana mokytojui. „Šį darbą skiriu mano ir visų mano kartos chirurgų mokytojui ir globėjui profesoriumi Algimantui Marcinkevičiui jo 100-mečio proga.“

Lietuvos medikų bendruomenė sulaukė naujos profesoriaus Vytauto Sirvydžio parengtos knygos. Lietuvos medicinos biblioteka nuoširdžiai dėkoja autoriui už dovanotus egzempliorius knygos, kurią norisi skaityti net ir tiems, kurie nėra studijavę medicinos.

Ši knyga – tai Lietuvos širdies ir kraujagyslių chirurgijos istorija, kuri primena sunkų, bet labai garbingą lietuviškosios medicinos mokslo ir atradimų raidos kelią. Paminėti visi dirbę ir dirbantys kolegos, visos naujos medicinos sritys: anesteziologija-reanimatologija ir jos kūrėjai, vaikų kardiologija, imunologija ir kitos, su širdies chirurgija ir transplantacija susijusios disciplinos. Knygos autorius prof. Vytautas Sirvydis taip taikliai ir taupiai viską pats išsakė, tad dar ką nors pridėti nėra prasmės. Belieka džiaugtis gražia lietuvių kalba ir originaliais Onos Barysaitės piešiniais iliustracijomis. Linkime visiems malonių mokslo pažinimo akimirų.

Eilutės iš knygos įvado: „Lietuviškas širdies chirurgijos vadovėlis iki šiol neišleistas. Todėl tikiuosi, kad ši knyga gali būti naudinga medicinos studentams, gydytojams rezidentams ir jauniems chirurgams, taip pat kardiologams ir kitiems gydytojams, norintiems suprasti širdies chirurgijos principus. Atiduodamas pagarbą labai greitai širdies chirurgijos progresui, visgi esu įsitikinęs, kad šiandien jau yra susiformavę pamatiniai širdies operavimo principai, didelė dalis klasikinių širdies operacijų nuolat atliekamos kasdienėje praktikoje ir, tikėtina, dar ilgai išliks tokios, kokios yra. Tikiu, kad žinoti šiuos principus pravartu

visiems besimokantiems. Tekstą rašiau, siekdamas įamžinti daktarės Onos Barysaitės darbus. <...> Per ilgus darbo metus jai pavyko nupiešti beveik visų klinikoje atliktų operacijų schemas.“

Eilutės iš epilogo: „Šioje knygoje aprašytos visos Vilniaus universiteto Širdies chirurgijos klinikoje darytos ir daromos įgimtų širdies ydų ištaisymo operacijos, taip pat nueitas ilgas ir sudėtingas šių operacijų diegimo į klinikinę praktiką kelias. Kartu pažvelgta į sudėtingą įgimtų širdies ydų chirurginio gydymo kūrimo ir tobulinimo

K. Donelaičio draugijos sukaktį pasitinkant

Gintaras Skamaročius

Kristijono Donelaičio draugija Klaipėdoje buvo įkurta 1921 m. rugsėjo 13 d., siekiant sustiprinti krašto lietuviškos tapatybės, kultūros ir švietimo aplinką, ruošti dirvą susijungimui su Lietuva. Jis sėkmingai įvyko 1923-aisiais. 1992 m. kovo 14-ąją draugija atkurta Vilniuje.

Kviečiu Mažosios Lietuvos reikalų tarybos, Vydūno draugijos ir kitų Mažąją Lietuvą suprantančių organizacijų vadovus ir narius, taip pat aktyvius visuomenininkus bendradarbiauti, minint Kristijono Donelaičio draugijos įkūrimo Klaipėdoje 100-metį. Kartu įprasinti mūsų draugiją ir kitą lietuvišką

veiklą, Klaipėdos krašte kūrusius ir puoselėjusius žmones, įvykius, kūrinius. Šia proga planuojame įvairias priemones ir renginius ir kitose Lietuvos bei užsienio vietovėse. Bendradarbiauti sutiko ir Klaipėdos miesto savivaldybės vadovai. Su jais sutarėme patį bendradarbiavimo principą – abiem pusėms išsakyti savo pasiūlymus, sudaryti komandą po keletą žmonių iš K. Donelaičio draugijos (bei mūsų partnerių) ir savivaldybės, parengti suderintą veiksmų planą ir jį įgyvendinti draugijos / partnerių, savivaldybės ir abiejų pajėgomis ir (ar) lėšomis.

Jau esame pateikę vieną iš nedidelės apimties projektą – „100 metų su Donelaičiu vardu – jungtinei Lietuvai“. Projekte numatome:

1. 2021 m. rugsėjo mėnesį Klaipėdoje surengti konferenciją „Donelaičio draugija – jungtinei Lietuvai“. Pranešėjai ir dalyviai – iš Lietuvos, Karaliaučiaus krašto, Suvalkų krašto, JAV, Kanados, Australijos ir kitų šalių. Ypač kviečiame lietuvius išėivius, kilusius iš Klaipėdos krašto. Kitą dieną dalyviams ir kitiems besidomintiems planuojame surengti ekskursiją nauju turistiniu maršrutu „Šimtmečių Klaipėdos lietuviškais keliais“, parodysime svarbiausius lietuvišką veiklą kūrusius bei puoselėjusius Klaipėdos miesto ir viso krašto žmones, įvykius, kūrinius.

2. Parengti ir paskelbti konferencijos vaizdo įrašą.

3. Parengti dokumentinį filmą „Done-

laičio draugija – jungtinei Lietuvai“, jame pristatant XX a. aktyviausius Klaipėdos krašto (Mažosios Lietuvos šiaurinės dalies) lietuvius, tarp jų ir Donelaičio draugijos iniciatorių Gustavą Juozupaitį, skatinusius lietuviškos kultūros ir tapatybės išsaugojimą germanizavimo aplinkoje, Tilžės Akto 1918 m. pasirašymą ir jo nuostatų – jungimosi su Lietuva – įgyvendinimą.

4. Parengti ir viešoje erdvėje paskelbti elektroninį leidinį „Donelaičio draugija – jungtinei Lietuvai“ lietuvių kalba ir jo santraukas anglų bei rusų kalbomis.

5. Parengti ir pristatyti naują turistinį maršrutą „Šimtmečių Klaipėdos lietuviškais keliais“. *Kristijono Donelaičio draugija*

RENGINIAI

Partizanų pagerbimo, kariuomenės ir visuomenės vienybės diena

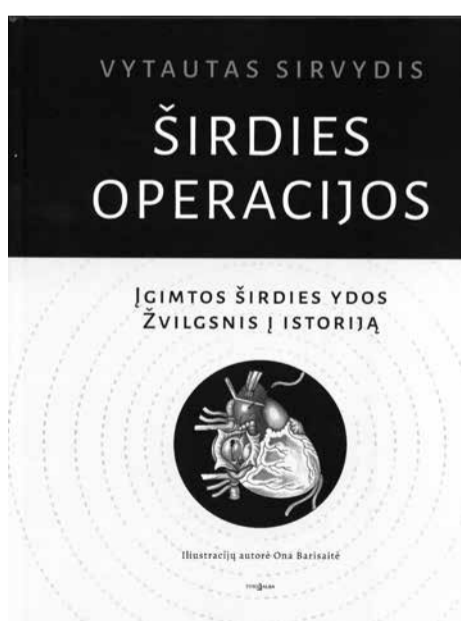
Gegužės 16 d. Palangoje paminėta Partizanų pagerbimo, kariuomenės ir visuomenės vienybės diena. Ta proga Palangos Švč. Mergelės Ėmimo į dangų bažnyčioje šv. Mišias aukojo Klaipėdos įgulos kapelionas kmdr. mgr. Remigijus Monstvilas. Po Mišių minėjimas tęsėsi prie generolo Jono Žemaičio paminklo. Nuo karių gėlių krepšelį prie paminklo padėjo jaunųjų šaulių mokytojas, kapitonas Artūras Milkintis. Nuo šaulių gėles padėjo kuopos vadas Adolfas Sendrauskas. Žuvusieji partizanai ir kariai buvo pagerbti tylos minute, sugiedotas Lietuvos himnas. Prisiminimais

pasidalijo Palangos tremtinių pirmininkė Genovaitė Vėlavičienė, Žemaitijos apygardos vado sūnus Algirdas Montvydas, Palangos jūros šaulių kuopos vadas Adolfas Sendrauskas. Palangos jūros šaulių 306-ajai kuopai suteiktas generolo Jono Žemaičio vardas. Lietuvos šaulių sąjungos vado įsakymą perskaitė 3-iosios rinktinės vadas atsargos majoras Rolandas Lukšas. Renginį užbaigė PKJC jūros šaulių vyrų choras Tado Šumsko ir Liudo Žukausko daina „Žengte marš, šauliai“ (choro vadovas – Rimgaudas Juozapavičius).

Jaunieji Palangos šauliai

NAUJOS KNYGOS

Vytauto Sirvydžio knygos viršelio nuotrauka

■ Atkelta iš 10 p.

istoriją pasaulyje ir Lietuvoje. Įgimtų širdies ydų chirurgija – viena iš sudėtingiausių medicinos specialybių. Labai didelė šių ydų įvairovė. Daugelio ydų ištaisymui reikia labai sudėtingų operacijų, o visam šių ligoninių

Šaulių rikiuotė Palangoje. Artūro Milkinčio nuotr.

gydymui – daugybės specialistų.“

Knygos autoriai: **Vytautas Jonas Sirvydis**, Vilniaus universiteto profesorius emeritas. 1959 m. baigė Vilniaus universiteto Medicinos fakultetą. Dvejus metus dirbo chirurgo Vilniaus miesto I ligoninėje. O paskui visą laiką – Vilniaus universiteto Bendrosios chirurgijos klinikoje, kuri ilgainiui virto Širdies ir kraujagyslių chirurgijos

klinika, kol galiausiai tapo Širdies chirurgijos klinika. Iš pradžių buvo širdies ir kraujagyslių chirurgas, vėliau – širdies chirurgas. Ėjo šias pareigas: 1968–1983 m. – Širdies chirurgijos skyriaus vedėjas, 1983–1990 m. – Įgimtų širdies ydų chirurgijos skyriaus vedėjas, 1990–2008 m. – Vilniaus universiteto Širdies chirurgijos klinikos vadovo. **Ona Barisaitė** (1934–2011) 1958 m. baigė Vilniaus univer-

siteto Medicinos fakultetą ir pradėjo dirbti chirurge Vilniaus universiteto Hospitalinės chirurgijos klinikoje, o nuo 1985 iki 2010 m. dirbo širdies chirurge Vilniaus universiteto Širdies chirurgijos klinikoje. Savo pasiūlytą chirurgijai ir ligojams gražiai derino su dailininkės talentu ir nupiešė beveik visų Vilniuje darytų širdies operacijų schemas.

IN MEMORIAM

Profesorius Eduardas Balčytis

Gegužės 20 d., eidamas 84-uosius metus, mirė muzikologas, pedagogas, muzikos vadovėlių autorius, humanitarinių mokslų habilituotas daktaras Eduardas Juozas Balčytis. E. J. Balčytis gimė 1937 m. rugpjūčio 29 d. Šilutės rajone. Jis įgijo valtorinininko specialybę Klaipėdos muzikos mokykloje (dabar – Klaipėdos konservatorija) ir muzikos mokytojo specialybę Vilniaus pedagoginiame institute (buvęs – Lietuvos edukologijos universitetas). Buvo paskirtas dirbti dėstytoju į tuometinį Šiaulių pedagoginį institutą (vėliau – Šiaulių universitetą, nuo 2021 m. – Vilniaus universiteto Šiaulių akademija). 1964–1967 m. E. J. Balčytis studijavo aspirantūroje Maskvoje, o grįžęs į Šiaulius tęsė mokslininko ir pedagogo kelią. Nuo 1971 m. – docentas, nuo 1991

m. – profesorius. 1994 m. Lietuvos muzikos akademijoje apgynė habilitacinį darbą „Muzikinio ugdymo Lietuvos bendrojo lavinimo vidurinėje mokykloje (V–XII klasė) sistema“.

Sukūrė originalią muzikinio ugdymo bendrojo lavinimo mokyklos vidurinėse klasėse sistemą. Parengė (vienas ir su bendraautoriais) apie 30 originalių ir perdirtbtų muzikos vadovėlių, knygų mokytojams, muzikos mokymo programų, fonochrestomatijų (plokštelėse, audiokasetėse, CD) ir kitokių mokymo priemonių, parašė monografiją „Muzikos mokymo IV–VIII klasėse pagrindai“, apie 200 mokslinių, metodinių, publicistinių straipsnių, recenzijų ir kt. 1986 m. už muzikos vadovėlius vidurinei mokyklai E. J. Balčyčiui suteikta Lietuvos valstybinė premija.

E. Balčyčio iniciatyva ir pagal jo parengtą

mokymo planą 1971 m. Šiauliuose įkurta pirmoji Lietuvoje eksperimentinė bendrojo lavinimo mokykla su sustiprintu muzikiniu ugdymu, plačiai pagarsėjusi šalyje ir užsienyje; 1974 m. prie Pedagoginio instituto Muzikos katedros įkurtas vokalinis senosios muzikos ansamblis, 1986 m. išaugęs į profesionalų Valstybinį kamerinį chorą „Polifonija“; 1974 m. Pedagoginiame institute įkurta kaimo mokykloms labai reikalinga dviguba pradinė klasių ir muzikos mokytojo specialybė; 1993 m. atidaryta vidurinės mokyklos muzikos mokytojo specialybė; 1994 m. pradėtos muzikos mokytojo magistrantūros studijos; nuo 1998 m. pradėtos neakivaizdinės muzikos mokytojo studijos. *Parengta pagal Lietuvos muzikų draugijos informaciją*

Prisimenant Kęstutį Čilinską 1946–2011

Vytautas Bakas

Šiemet gegužės 20 d. sukako 10 metų, kai Anapilin išlydėjome teisininką, advokatą, žmogaus teisių ir viešojo intereso gynėją, Seimo narį ir Vyriausybės kanclerį Kęstutį Čilinską. Prabėgo dešimtmetis, tačiau iš naujo perverčiant K. Čilinsko straipsnius, jo, kaip teisininko, žmogaus teisių gynėjo, visuomenininko, telkusio pilietinę visuomenę, įžvalgas, prisimenant siūlymus ir principingus pasisakymus, akivaizdu, kad tai, kas skaudėjo, kuo rūpintis, šandien tiek pat aktualu, kaip ir prieš dešimtmetį.

„Esame atsakingi už tai, kas vyksta Tautoje, valstybėje“, – 2009 m. spalio 19 d. Vilniuje, Pedagoginio universiteto salėje, Jungtinio demokratinio judėjimo visuotiniame susirinkime priminė K. Čilinskas. Priminė, nes šį principą vis patogia pamirštame. K. Čilinskui ši atsakomybė buvo jo gyvenimas. Nuo savo profesinės advokato karjeros pradžios 1973 m., dar prieš Sąjūdį, ir nuo 1991 m. dirbant Vyriausybėje, aktyviai prisidedant prie Lietuvos teisėkūros, su kolegomis kuriant atgimusios šalies teisinę bazę, Žmogaus teisių veiksmų planą Lietuvai, vėliau prisiimant atsakomybę tapti Seimo nariu, kaip advokatui imantis sudėtingų teisiųjų bylų, neretai ginant *pro bono*, ypač susitelkiant į viešo intereso ir žmogaus teisių pažeidimo atvejus, sutinkant vadovauti demokratiniam judėjimui... Visada, kiekviename žingsnyje savo išskirtinę erudiciją, gilią teisininko žinias K. Čilinskas aukojo žmonėms, viešam interesui, Lietuvai.

Daug intelektualų, ypač garbių savo srities profesionalų, menininkų, mokslininkų, neįsitraukusių į politinę veiklą, palaikė K. Čilinsko vadovautą pilietinį judėjimą ir

dalyvavo jame. Vienas garsiausių Lietuvos kino ir teatro aktorių Regimantas Adomaitis prisimena: „Kęstutis Čilinskas buvo vienas iš nedaugelio Lietuvos šviesuolių, kurių darbais ir mintimis remiantis galėjo būti statomas visas ateities Lietuvos kaip demokratinės, nepriklausomos ir laisvos valstybės rūmas. Mane, neturintį jokių valdžios ambicijų ir nepriklausiusį jokioms partijoms, ypač žavėjo jo kuriamo judėjimo apibrėžimas – nepartinis. Dar Balys Sruoga XX a. rašė, kad partijos tai – Lietuvos prapultis. Gal partijos ir yra vienintelis kelias, bėgiant nuo autoritarinio režimo pavojaus, bet mane visada žavėjo Kęstučio laisva minties eiga ir jo požiūrių platumas. Manau, kad su jo išėjimu netekome didžio Lietuvos ateities kūrėjo.“

Filosofas, humanitarinių mokslų daktaras Krescencijus Stoškus, taip pat buvęs demokratinio judėjimo vienas iš lyderių, išskiria keletą aspektų: „Nežinau, su kuo būtų galima palyginti Kęstutį Čilinską, žinomą advokatą ir žmogaus teisių gynėją. Sąžiningumu nebent tik su vienuole Nijole Sadūnaite. Jis taip pat visą sąmoningą gyvenimą gynė tiesą ir teisingumą. Bet jis buvo pasaulietis ir negalėjo neteisybės pakęsti. Todėl tapo teisininku, advokatu, ištikimu skriaudžiamųjų gynėju, o galų gale ir viešu kovotoju, pilietinės visuomenės organizatoriumi prieš parsidavinėjančių politikų savanaudiškumą, sukčiavimus ir suvešėjusią oligarchinę sistemą.“

Jis daug kam buvo gyvybiškai reikalingas. Apie jį telkėsi minios teisingumo ištroškusių žmonių. Ir visus jis glostė savo šilta globėjyška šypsena, bičiuliška replika. Prie jo buvo gana daug prisirišusių žmonių. Tuo prisirišimu bei bendravimu iš esmės laikėsi ir jo įkurtas demokratinis judėjimas.

O Lietuvai ir jam labai reikėjo tokio judėjimo, kuris suburtų ir paruoštų pilietinę visuomenę esminėms permainoms. Po metų darbo Seime jo kantrybės taurė jau buvo persipildžiusi. Ten jis buvo gana aktyvus, bet jo kruopščiai apgalvotų ir profesionaliai suformuluotų argumentų niekas negirdėjo, nesuprato ir niekam jų nereikėjo.

Jo „bėda“ buvo ta, kad jam daug labiau už visus kitus rūpėjo valstybės, o ne partijų likimas ir jis mąstė už kitus nepalyginamai teisingiau, sąžiningiau ir atsakingiau. Todėl jis ir negalėjo būti suprastas, tarytum būtų kalbėjys kažkokia nežemiška kalba. Jeigu ne ankstyva mirtis, mūsų gyvenimas šiandien tikriausiai būtų buvęs gerokai kitoks. Bet ir tą turbūt daug kam bus sunku suprasti.“

Man, tuomet drauge su šviesaus atminimo K. Čilinsku telkusiam demokratinį judėjimą, padėjusiam jam dirbant Seime, nekyla abejonių, kad šio iškilus teisininko idėjos aktualios ir šiandien. Tai teisininkas, vienas iškilusių Lietuvos teisinės sistemos kūrėjų, viešojo intereso, žmogaus teisių gynimo Lietuvoje pradininkas. K. Čilinsko vardas, praėjus dešimčiai metų po jo mirties, visuomenėje tebesijamas su skaidrumo, padarumo, darbštumo politikoje etalonu. Jo, kaip politiko, teisininko ar visuomenininko, siekis buvo panaikinti teises, politines ir ekonomines sąlygas korupcinio ir oligarchinio valdymo egzistavimui.

K. Čilinskas būrė žmones į demokratinį judėjimą, kvietė dalyvauti valstybės valdyme ir teigė, kad būtent pilietinė visuomenė yra pagrindinė Lietuvos valstybę ginanti politinė jėga. Jis kalbėjo, kad tik stipri pilietinė visuomenė gali atsverti siaurų oligarchinių grupių, monopolijų įtaką politinėms parti-

Advokatas, buvęs Lietuvos Respublikos Seimo narys Kęstutis Čilinskas.

Olgos Posaškovos nuotr.

joms ir politikams. Jo idėjos vienijo ir įkvėpė tūkstančius žmonių. Jo, kaip advokato, profesinis palikimas ypatingas tuo, kad jis buvo paskutinė stotelė žmonėms, kurie beviltiškoje situacijoje atsidurdavo dėl valstybės pareigūnų, politikų ir įtakingų verslininkų savanaudiškų, aplaidžių ar neteisėtų veiksmų. Kiekvieną jo pradėtą darbą lydėjo didelis visuomenės dėmesys. K. Čilinsko idėjos apie prokuratūros, teismų sistemos pertvarkas, viešojo intereso gynimą, žmogaus teises, valdžios atskaitomybę, pilietinės visuomenės kūrimą yra aktualios ir šiandien.

Seimo nario Kęstučio Čilinsko atminimui, gegužės 24 d. Seime įvyko nuotolinė konferencija „Žmogaus teisės: kaip gynėme ir kaip ginsime“. Birželio 2 d. 15 val. bus atidaryta fotografijų paroda Seime, Lietuvos laisvės gynėjų galerijoje. Paroda veiks iki birželio 15 d. Birželio 2 d., 18 val. numatytas ažuoliuko sodinimas ir atminimo suolelio atidengimas Vilniuje. *Autorius yra Seimo narys*

Lietuvos mokslininkų laikraščio projektui „Akademinės bendruomenės telkimas gerovės valstybei kurti, akademinės ir plačiosios visuomenės sanglaudai stiprinti“ vykdyti Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas 2021 metams skyrė 6,5 tūkst. eurų. „Mokslo Lietuvos“ redakcija

Mokslo Lietuva

Vyriausiasis redaktorius Jonas Jasaitis
Stilistė-korektorė Jolanta Niaurienė
Dizaineris Vilius Zaveckas

Redakcinės kolegijos pirmininkas – Raimundas Dužinskas, nariai: Alvydas Baležentis, Valentinas Baltrūnas, Valentas Daniūnas, Jonas Dautaras, Vygintas Gontis, Nelė Jurkėnaitė, Regina Kvašytė, Milena Medineckienė, Andrius Puksas, Eugenijus Stumbrys, Emilis Urba, Janina Valančiūtė, Raimundas Kaminskas, Algirdas Mikas Žemaitaitis
Redakcijos adresas: J. Basanavičiaus g. 6, LT-01118 Vilnius
El. paštas mokslolietuva@gmail.com
Laikraštis internete: www.mokslolietuva.lt
Redakcija gerbia savo autorių nuomonę ir mintis, net jei ne visada joms pritaria. Perspausdinant ar naudojant laikraščio „Mokslo Lietuva“ ir jo internetinio puslapio <http://www.mokslolietuva.lt> paskelbtą medžiagą būtina nuoroda į „Mokslo Lietuvą“. Laikraštis platinamas tik prenumeratoriams ir redakcijoje.

ISSN 1392-7191
Leidžia
UAB „Mokslininkų laikraštis“
SL Nr. 169
Spausdino
UAB „Petro ofsetas“
Savanorių pr. 174D, LT-03153, Vilnius
Tiražas 500 egz.